

Briselē, 7.9.2022.
COM(2022) 442 final

2022/0263 (NLE)

Priekšlikums

PADOMES IETEIKUMS

par Barselonas mērķrādītāju pārskatīšanu pirmsskolas izglītības un aprūpes jomā

PASKAIDROJUMA RAKSTS

1. PRIEKŠLIKUMA KONTEKSTS

• Priekšlikuma pamatojums un mērķi

Eiropas Komisijas priekšsēdētāja Urzula fon der Leiena 2021. gada runā par stāvokli Savienībā paziņoja par Eiropas Aprūpes stratēģiju, lai palīdzētu vīriešiem un sievietēm saņemt vislabāko aprūpi dažādos dzīves posmos un atrast viņiem labāko darba un privātās dzīves līdzsvaru. Šo iniciatīvu veido Komisijas paziņojums par Eiropas Aprūpes stratēģiju¹, kam pievienoti divi priekšlikumi Padomes ieteikumiem, proti, viens par Barcelonas mērķrādītāju pārskatīšanu pirmsskolas izglītības un aprūpes (PIA) jomā un otrs par ilgtermiņa aprūpi².

PIA pakalpojumu pieejamība ir galvenais virzītājspēks sieviešu dalībai darba tirgū. Korelācija starp māšu dalību darba tirgū un uzņemšanas rādītājiem PIA jomā ir īpaši spēcīga mātēm, kuru jaunākais bērns ir jaunāks par 3 gadiem. Šā iemesla dēļ Eiropadome³ 2002. gadā noteica Barcelonas mērķrādītājus bērnu aprūpes jomā ar mērķi palielināt sieviešu dalību darba tirgū, uzlabojot PIA nodrošināšanu. Eiropadome noteica divus mērķrādītājus, proti, dalības rādītāju 90 % apmērā attiecībā uz bērniem vecumā no 3 gadiem līdz obligātajam skolas vecumam un dalības rādītāju 33 % apmērā attiecībā uz bērniem līdz 3 gadu vecumam⁴. Lai gan Barcelonas mērķrādītāji ES līmenī caurmērā tika sasniegti, dažas dalībvalstis ievērojami atpaliek, un atšķirības saglabājas jo īpaši attiecībā uz bērniem no mājsaimniecībām ar zemākiem ienākumiem.

Šā ieteikuma mērķis ir mudināt dalībvalstis palielināt dalību PIA, lai veicinātu sieviešu dalību darba tirgū un uzlabotu bērnu sociālo un kognitīvo attīstību, jo īpaši to bērnu, kas atrodas neaizsargātā situācijā vai nāk no sociāli nelabvēlīgas vides. Konkrēti, Komisija ierosina pārskatīt Barcelonas mērķrādītājus, lai radītu jaunu impulsu veicināt turpmāku augšupēju konvergenci starp dalībvalstīm attiecībā uz bērnu dalību PIA⁵ un tādējādi palīdzētu palielināt sieviešu dalību darba tirgū un mazinātu dzimumu nodarbinātības atšķirību⁶. Tā pievēršas arī papildu dimensijām, kas ir svarīgas Barcelonas mērķrādītāju sasniegšanai, jo īpaši PIA pieejamībai cenas ziņā, piekļūstamībai un kvalitātei, kuras ir būtiskas, lai apmierinātu vecāku un bērnu vajadzības un tādējādi ietekmētu šādu pakalpojumu faktisko izmantošanu. Tā arī aicina dalībvalstis ņemt vērā bērnu dalības ilgumu PIA, jo tam vajadzētu būt pietiekamam, lai ļautu vecākiem jēgpilni iesaistīties apmaksātā darbā, kā arī to bērnu īpatsvaru, kuriem draud nabadzība vai sociālā atstumtība, piedaloties PIA.

Kopš 2002. gada sieviešu nodarbinātība ir nepārtraukti pieaugusi, 2021. gadā sasniedzot 67,7 % salīdzinājumā ar 60,7 % 2010. gadā⁷, lai gan 2020. gadā tā samazinājās (66,1 %) Covid-19 krīzes dēļ. Šo pieaugošo tendenci papildina sieviešu izglītības līmeņa

¹ COM(2022) 440.

² COM(2022) 441.

³ Eiropadomes 2002. gada 15. un 16. marta Barcelonas sanāksme (2002), SN 100/1/02 REV 1.

⁴ Komisijas ziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai par Barcelonas mērķiem, (2013), "[Barcelona objectives](http://europa.eu)" (europa.eu).

⁵ Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Savienība, kurā valda līdztiesība: dzimumu līdztiesības stratēģija 2020.–2025. gadam" (COM(2020) 152 final).

⁶ Dzimumu nodarbinātības atšķirība ir procentpunktu atšķirība starp vīriešu un sieviešu nodarbinātības līmeni.

⁷ Eurostat, "Employment and activity by sex and age — annual data", pieejams tīmekļvietnē: [Employment and activity by sex and age - annual data \[LFSI_EMP_A\]](https://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&plugin=1).

paaugstināšanās, jo aizvien vairāk sieviešu pabeidz augstāko izglītību un iegūst augstāko grādu⁸.

Neskatoties uz šiem uzlabojumiem, dzimumu nodarbinātības atšķirības joprojām ir ievērojamas un 2021. gadā sasniedz 10,8 procentpunktus⁹. Eiropas Dzīves un darba apstākļu uzlabošanas fonds (*Eurofound*) aplēsa, ka dzimumu nodarbinātības atšķirību radītie zaudējumi 2018. gadā ir 320 miljardi EUR. Lielāko daļu šīs summas veido ienākumi un sociālā nodrošinājuma iemaksas, kas ekonomikā zaudētas, jo sievietes nepiedalās nodarbinātībā¹⁰. Dzimumu nodarbinātības atšķirības ir cieši saistītas ar aprūpes pienākumiem. Sievietes joprojām ir galvenās aprūpētājas bērniem un pieaugušajiem, kuriem nepieciešama aprūpe, un uzņemas galveno atbildību par mājāsaimniecības darbiem. Šī nelīdzsvarotība ierobežo viņu iespēju piedalīties apmaksātā darbā un atvēlēt tam laiku.

2021. gadā ES-27 valstu darbaspēka apsekojumā (DSA) 27,9 % ekonomiski neaktīvo sieviešu vecumā no 25 līdz 49 gadiem norādīja, ka aprūpē bērnu vai pieaugušo, kuriem nepieciešama aprūpe, un tas ir galvenais iemesls, kāpēc viņas nemeklē darbu, savukārt vīriešiem šis rādītājs bija tikai 8,0 %¹¹. 2019. gadā pirms pandēmijas šie rādītāji bija attiecīgi 32,6 % un 7,6 %¹². Eiropas Dzimumu līdztiesības institūts (*EIGE*) norāda, ka aprūpes pienākumu dēļ 7,7 miljoni sieviešu Eiropā ir ekonomiski neaktīvas un daudzas sievietes ir spiestas strādāt tikai nepilnu slodzi: 29 % sieviešu, kas strādā nepilnu darba laiku, aprūpes pienākumus minēja kā galveno iemeslu, salīdzinot ar tikai 6 % vīriešu¹³.

Dzimumu atšķirības aprūpes jomā, proti, laika atšķirības, ko sievietes un vīrieši velta neapmaksātam aprūpes darbam, ir saistītas ar dzimumu stereotipiem attiecībā uz vīrieša un sievietes amatiem un lomām un vēl vairāk tos pastiprina. Joprojām tiek sagaidīts, ka sievietes sniegs neapmaksātu aprūpi lielākā mērā nekā vīrieši, pat ģimenēs ar diviem pelnītājiem. Pirms Covid-19 krīzes ES nodarbinātas sievietes ar bērniem līdz 7 gadu vecumam, dzīvojot pārī, vidēji 39 stundas nedēļā veltīja neapmaksātam darbam salīdzinājumā ar 19 stundām nedēļā¹⁴, ko tam veltīja nodarbināti vīrieši tādā pašā situācijā. Dzimumu atšķirības aprūpes jomā bija lielākas sievietēm ar nestabilu darbu.

Līdz ar aprūpes pakalpojumu nesniegšanu un ierobežojumiem pandēmijas laikā sievietes bija vēl vairāk aicinātas nodrošināt aprūpes darbu. Covid-19 krīze ir saasinājusi dzimumu nelīdztiesības jautājumus neapmaksātās aprūpes jomā¹⁵, nostiprinājusi tradicionālās dzimumu

⁸ Eiropas Komisijas ziņojums, “*Report on gender equality in the EU*”, (2021), [annual_report_ge_2021_en.pdf \(europa.eu\)](https://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&plugin=1).

⁹ [Statistika | Eurostat \(europa.eu\)](https://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&plugin=1)

¹⁰ *Eurofound*, “*Women and labour market equality: Has COVID-19 rolled back recent gains?*”, (2020), Eiropas Savienības Publikāciju birojs, Luksemburga.

¹¹ *Eurostat* datubāzes tabula LFSA_IGAR, “*Care of adults with disabilities or children and other family or personal reasons*”, to iedzīvotāju īpatsvars, kas ir ekonomiski neaktīvi un vēlas strādāt, 15–64 gadu vecuma grupa.

¹² *EIGE*, pētniecības paziņojums par dzimumu līdztiesību un Covid-19 sociālekonomisko ietekmi, (2021), 15. lpp., “[Gender equality and the socio-economic impact of the COVID-19 pandemic](https://ec.europa.eu/eige/en/publications/gender-equality-and-the-socio-economic-impact-of-the-covid-19-pandemic)” | [Eiropas Dzimumu līdztiesības institūts \(europa.eu\)](https://ec.europa.eu/eige/en/publications/gender-equality-and-the-socio-economic-impact-of-the-covid-19-pandemic).

¹³ *EIGE*, “*Gender inequalities in care and consequences for the labour market*”, (2020), “[Gender inequalities in care and consequences for the labour market](https://ec.europa.eu/eige/en/publications/gender-inequalities-in-care-and-consequences-for-the-labour-market)” | [Eiropas Dzimumu līdztiesības institūts \(europa.eu\)](https://ec.europa.eu/eige/en/publications/gender-inequalities-in-care-and-consequences-for-the-labour-market).

¹⁴ *Eurofound*, “*Sixth European working conditions survey: overview report*”, (2019), Sestā Eiropas darba apstākļu apsekojuma pārskata ziņojums | *Eurofound* (europa.eu).

¹⁵ Eiropas Komisija, Kopīgais pētniecības centrs, “*Division of childcare and housework among Men and Women during COVID-19 lockdowns*”, (2022), JRC128157, <https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC128157>.

lomas un izsitusi no sliedēm līdz šim sasniegto pieticīgo progresu dzimumu līdztiesības jomā¹⁶. Saskaņā ar *Eurofound* e-aptauju par dzīvi, darbu un Covid-19¹⁷ sievietes ar bērniem līdz 12 gadu vecumam veltīja bērnu aprūpei vidēji 62 stundas nedēļā (salīdzinājumam — vīrieši tādā pašā situācijā tai veltīja 36 stundas) un mājas darbiem 23 stundas (salīdzinājumam — vīrieši pandēmijas laikā tiem veltīja 15 stundas). Gandrīz viena trešdaļa šo sieviešu (29 %) ziņoja, ka viņām aprūpes pienākumu dēļ ir grūti koncentrēties darbam, salīdzinot ar 11 % vīriešu.

Eiropas sociālo tiesību pīlārā noteikts, ka ir jānodrošina un jāveicina vienlīdzīga attieksme pret sievietēm un vīriešiem visās jomās, tostarp attiecībā uz dalību darba tirgū, nodarbinātības noteikumiem un nosacījumiem un karjeras attīstību. Tajā arī atzītas bērnu tiesības uz kvalitatīvu PIA par pieņemamu cenu, bērnu tiesības uz aizsardzību pret nabadzību un to bērnu tiesības uz īpašiem pasākumiem vienlīdzīgu iespēju veicināšanai, kas nāk no sociāli nelabvēlīgas vides.

Eiropas sociālo tiesību pīlāra rīcības plānā tika noteikts galvenais mērķrādītājs — līdz 2030. gadam palielināt vispārējo nodarbinātības līmeni vismaz līdz 78 % iedzīvotāju (vecumā no 20 līdz 64 gadiem) —, un to atzinīgi novērtēja ES vadītāji Porto samitā 2021. gada maijā un Eiropadome 2021. gada jūnijā. Lai sasniegtu šo vispārējo mērķi, Eiropai ir jācenšas vismaz uz pusi samazināt dzimumu nodarbinātības atšķirības salīdzinājumā ar 2019. gadu un jāpalielina PIA nodrošināšana, tādējādi uzlabojot profesionālās un privātās dzīves saskaņošanu un pastiprinot sieviešu dalību darba tirgū.

Ar 2019. gada Darba un privātās dzīves līdzsvara direktīvu¹⁸ tika noteikti minimālie standarti atvaļinājumam ģimenes apstākļu dēļ, ieviešot i) tiesības uz apmaksātu paternitātes atvaļinājumu un aprūpētāja atvaļinājumu, nostiprinot nenododamu un apmaksātu vecāku atvaļinājumu, un ii) tiesības pieprasīt elastīgu darbalaika režīmu darbiniekiem, kuriem ir aprūpes pienākumi, lai veicinātu vienlīdzīgu aprūpes sadali starp sievietēm un vīriešiem. Kvalitatīvas, pieklūstamas un cenas ziņā pieejamas PIA nodrošināšana papildina darbalaika režīmu, uzlabojot darba un privātās dzīves līdzsvaru, un ir ļoti svarīga, lai vecāki, jo īpaši mātes, varētu piedalīties darba tirgū.

Valsts sektora atbalsts PIA nozarei ir sociāls ieguldījums, kas nodrošina daudzveidīgu atdevi indivīdiem, sabiedrībai un ekonomikai kopumā. Tas veicina sieviešu dalību darba tirgū, mudina sievietes uzņemties pilna laika darbu, uzlabo bērnu attīstību, stiprina sociālo iekļautību un taisnīgumu un palīdz izjaukt nabadzības ciklu starp paaudzēm. Ņemot vērā darbaspēka trūkumu un pastāvīgās nodarbinātības atšķirības, sieviešu dalības palielināšana darba tirgū, tostarp uzlabojot piekļuvi PIA, ir liela iespēja nodrošināt iekļaujošu un ilgtspējīgu izaugsmi¹⁹. Ieguldījumiem PIA ir arī ievērojams darbvietu radīšanas potenciāls. Jaunākie Starptautiskās Darba organizācijas (SDO) pētījumi liecina, ka, katru gadu ieguldot 1,1 % no

¹⁶ EIGE, pētniecības paziņojums par dzimumu līdztiesību un Covid-19 sociālekonomisko ietekmi, (2021), 36. lpp., "[Gender equality and the socio-economic impact of the COVID-19 pandemic](#)" | Eiropas Dzimumu līdztiesības institūts (europa.eu).

¹⁷ Eurofound ziņojums par dzīvi, darbu un COVID-19, (2020), "[Living, working and COVID-19](#)" | Eurofound (europa.eu).

¹⁸ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES) 2019/1158 (2019. gada 20. jūnijs) par darba un privātās dzīves līdzsvaru vecākiem un aprūpētājiem un ar ko atceļ Padomes Direktīvu 2010/18/ES (OV L 188, 12.7.2019., 79. lpp.).

¹⁹ Eiropas Komisija, Eiropas ekonomikas pārskats, *The Macro-Economic Benefits of Gender Equality*, 2022. gada marts; sk. arī Komisijas un Padomes priekšlikumu vienotajam nodarbinātības ziņojumam (24.11.2021., COM(2021) 743 final).

IKP PIA un 1,8 % no IKP ilgtermiņa aprūpē, līdz 2035. gadam Eiropā papildus tiktu radīti 26,7 miljoni darbvietu²⁰.

Šāds ieguldījums var radīt papildu nodokļu un sociālā nodrošinājuma ieņēmumus. Kopumā pieaugtu nodokļu un sociālā nodrošinājuma ieņēmumi no ienākumu un nodarbinātības pieauguma, samazinot kopējo aprūpes politikas pasākumiem vajadzīgo finansējumu no 3 % no IKP (pirms nodokļu nomaksas) līdz neto 2 % no IKP (pēc nodokļu nomaksas)²¹. SDO lēš, ka likme, ar kādu dalībvalstis var atgūt ieguldījumus aprūpes nozarē, caurmērā ir aptuveni 55 %, jo īpaši atkarībā no nepieciešamo ieguldījumu apjoma, darbaspēka pieprasījuma attiecīgajā dalībvalstī un nodokļu līmeņa. Dalībvalstis var uzlabot PIA ieguldījumu fiskālo ilgtspēju, novērtējot ietekmi uz publiskajām finansēm un nodrošinot izmaksu lietderību, tostarp efektīvi izstrādājot finansēšanas mehānismus, kas atbilst vispārējai publisko finanšu ilgtspējai.

Papildus ieguldījumiem PIA daudzas dalībvalstis ir ieviesušas juridiskas tiesības uz vietu PIA, savukārt citas ir noteikušas, ka PIA apmeklējums ir obligāts, jo īpaši pēdējā gadā pirms pamatskolas. Padarot tās par juridiskām tiesībām, publiskām iestādēm ir jāgarantē vieta katram bērnam, kura vecāki to pieprasa (vecuma grupā, uz kuru attiecas juridiskās tiesības), savukārt valstīs, kur PIA ir obligāta, publiskām iestādēm ir jānodrošina pietiekams skaits pirmsskolas izglītības vietu *visiem* bērniem tajā vecuma grupā, uz kuru attiecas juridiskais pienākums. Vairumā dalībvalstu šādas juridiskas tiesības jau pastāv, taču tiesību iegūšanas sākuma vecums ievērojami atšķiras. Eiropā ir būtiskas atšķirības tā vecuma ziņā, kurā bērniem ir garantēta vieta PIA. Tikai septiņas ES dalībvalstis²² ir ieviesušas juridiskas tiesības uz vietu PIA bērniem no agra vecuma (6–18 mēneši). Bieži vien tas notiek tūlīt pēc bērna kopšanas atvaļinājuma beigām, jo ideālā gadījumā nevajadzētu būt pārtraukumam starp pienācīgi apmaksāta ģimenes atvaļinājuma beigām un juridiskajām tiesībām uz vietu PIA. 3 gadus veciem vai vecākiem bērniem juridiskas tiesības pastāv 13 dalībvalstīs²³, un dažas dalībvalstis ir apņēmušās tās ieviest valsts atveseļošanas un noturības plānu kontekstā²⁴.

Pierādījumi liecina, ka kvalitatīvas PIA nodrošināšanai ir būtiska nozīme bērnu kognitīvās, sociālās un izglītības attīstības uzlabošanā jau no mazotnes²⁵. Šādi uzlabojumi bieži vien izpaužas kā labāki mācību sasniegumi un nodarbinātības izredzes vēlākā dzīvē²⁶. Dalība kvalitatīvā PIA ir izdevīga visiem bērniem un jo īpaši tiem, kas atrodas nelabvēlīgā situācijā. Tas ir būtisks instruments, ar ko cīnīties pret nevienlīdzību, novērstu bērnu iespējamās problēmas, kuras rada sociāli nelabvēlīga vide²⁷, un veicinātu vienlīdzīgas iespējas. Šie

²⁰ SDO ziņojums “*Care at work: Investing in care leave and services for a more gender equal world of work*”, 2022. gada 7. marts.

²¹ Starptautiskā Darba organizācija (SDO), 2022, SDO Aprūpes rīcībpolitikas investīciju simulators, Ženēva, *drīzumā būs pieejams*.

²² Dānija, Vācija, Igaunija, Latvija, Slovēnija, Somija un Zviedrija.

²³ Papildus iepriekš minētajām valstīm: Beļģija, Čehija, Francija, Luksemburga, Polija, Spānija; Eiropas Komisija, *Eurydice* rīcībpolitikas apkopojums “*Early Childhood Education and Care*”, 2019, 6. lpp.; detalizēts pārskats par dalībvalstu sistēmām Eiropas Komisijā, “*Structural Indicators for Monitoring Education and Training systems in Europe*”, *Eurydice* vispārējs ziņojums, 2021, 12. lpp.

²⁴ Piemēram, Slovākija; Komisijas dienestu darba dokuments “*Analysis of the recovery and resilience plan of Slovakia*” (SWD(2021) 161 final, 21.6.2021.).

²⁵ Padomes secinājumi par stratēģisku sistēmu Eiropas sadarbībai izglītības un apmācības jomā, Izglītības un apmācības 2020. gada stratēģiskā sistēma (2020) (OJ 2009/C 119/02).

²⁶ Eiropas Komisija, gada ziņojums par nodarbinātību un sociālo attīstību Eiropā “*Young Europeans: employments and social challenges ahead*”, 5. nodaļa, 2022. gada jūnijs.

²⁷ Eiropas Komisijas Ieteikums (2013. gada 20. februāris) “Ieguldījums bērnos: nabadzības apburtā loka pārtraukšana” (2013/112/ES, 2.3.2013., 5.–16. lpp.).

aspekti ir īpaši minēti Padomes 2019. gada ieteikumā par kvalitatīvu pirmsskolas izglītību un aprūpi²⁸ un Eiropas Garantijā bērniem²⁹. Iegūst ne tikai iesaistītie bērni. Individuālā līmenī dalība PIA ir saistīta ar augstāku izglītības līmeni, lielākiem ienākumiem, uzlabotu sociālo integrāciju un labāku veselību. Ir arī daudz ieguvumu sabiedrības līmenī, sākot ar samazinātiem izdevumiem labklājībai un zemāku noziedzības līmeni un beidzot ar lielākiem nodokļu ieņēmumiem un uzlabotu sociālo kohēziju³⁰.

Visbeidzot, šis ierosinātais ieteikums attiecas uz darba nosacījumiem PIA nozarē. Nozares darbinieki, no kuriem daudzi ir sievietes, bieži saskaras ar sarežģītiem darba nosacījumiem un ierobežotām karjeras iespējām. Lai uzlabotu darba nosacījumus, ir nepieciešams spēcīgāks sociālais dialogs, atbilstošs atalgojums un kvalifikācijas paaugstināšanas un pārkvalifikācijas iespējas. Tam, ka tiek sekmēti taisnīgi darba nosacījumi PIA personālam, būtu jāveicina darbinieku — gan vīriešu, gan sieviešu — piesaiste un noturēšana šajā nozarē, un tas var vienlīdz palīdzēt apkarot dzimumu nošķiršanu nozarē un novērst daudzās valstīs piedzīvoto darbinieku trūkumu³¹. Tas ir arī svarīgs aspekts aprūpes kvalitātes nodrošināšanā. ES atbalsta dalībvalstu ieguldījumus un reformas PIA jomā, izmantojot dažādus finansēšanas instrumentus, jo īpaši Eiropas Reģionālās attīstības fondu, Eiropas Sociālo fondu Plus un Atveseļošanas un noturības mehānismu. Šis atbalsts ir īpaši svarīgs, lai novērstu teritoriālo nevienlīdzību starp dalībvalstīm un to iekšienē. ES arī sniedz tiešu tehnisko atbalstu reformām no tehniskā atbalsta instrumenta. Komisija uzrauga PIA rīcībpolitikas īstenošanu un novērtē progresu Barselonas mērķrādītāju sasniegšanā Eiropas pusgadā, kā arī turpinās to darīt.

- **Saskanība ar konkrētajā rīcībpolitikas jomā spēkā esošajiem noteikumiem**

Par Barselonas mērķrādītāju pārskatīšanu PIA jomā ir paziņots 2020.–2025. gada Dzimumu līdztiesības stratēģijā³². Tā ir viena no stratēģijā izklāstītajām iniciatīvām, kuras mērķis ir veicināt sieviešu ekonomisko iespēju palielināšanu un aprūpes pienākumu vienlīdzīgu sadali starp sievietēm un vīriešiem. Pārskatīšana ir paziņota arī ES stratēģijā par bērna tiesībām³³, kā arī Eiropas sociālo tiesību pīlāra rīcības plānā³⁴, kas ir daļa no centieniem līdz 2030. gadam sasniegt galveno mērķrādītāju — proti, vispārēju nodarbinātības līmeni 78 % apmērā — un papildu mērķi vismaz uz pusi samazināt dzimumu nodarbinātības atšķirības salīdzinājumā ar 2019. gadu.

²⁸ Padomes Ieteikums (2019. gada 22. maijs) par kvalitatīvām agrīnās pirmsskolas izglītības un aprūpes sistēmām (OV C 189, 5.6.2019., 4.–14. lpp.).

²⁹ Padomes Ieteikums (ES) 2021/1004 (2021. gada 14. jūnijs), ar ko izveido Eiropas Garantiju bērniem (OV L 223, 22.6.2021., 14.–23. lpp.).

³⁰ Eiropas Komisija, “*Benefits of early childhood education and care and the conditions for obtaining them*”, Publikāciju birojs, 2018. gads.

³¹ Starptautiskā Darba organizācija, “*Meeting of Experts on Policy Guidelines on the promotion of decent work for early childhood education personnel*”, pieejams tīmekļvietnē: [https://www.ilo.org/sector/Resources/codes-of-practice-and-guidelines/WCMS_236528/lang--en/index.htm](https://www.ilo.org/sector/Resources/codes-of-practice-and-guidelines/WCMS_236528/lang-en/index.htm).

³² Eiropas Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Savienība, kurā valda līdztiesība: dzimumu līdztiesības stratēģija 2020.–2025. gadam” (COM(2020) 152 final).

³³ Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “ES stratēģija par bērna tiesībām” (COM(2021) 142 final, 24.3.2021., 1.–23. lpp.).

³⁴ Eiropas Komisija, “Eiropas sociālo tiesību pīlāra rīcības plāns” (COM(2021) 102 final, 4.3.2021.).

Savā paziņojumā “Iniciatīva strādājošo vecāku un aprūpētāju darba un privātās dzīves līdzsvara atbalstam”³⁵ Komisija cita starpā uzsvēra to, cik svarīgi dalībvalstīm ir atbalsta pasākumi, kas uzlabo piekļuvi kvalitatīvai un cenas ziņā pieejamai PIA kā veidam, kā panākt labāku darba un privātās dzīves līdzsvaru darbiniekiem ar aprūpes pienākumiem.

Darba un privātās dzīves līdzsvara direktīvas mērķis ir veicināt aprūpes pienākumu labāku sadali starp sievietēm un vīriešiem, nostiprinot juridiskās tiesības uz atvaļinājumu ģimenes apstākļu dēļ un piešķirot tiesības pieprasīt elastīgu darbalaika režīmu. Tas jo īpaši ietver 2 mēnešus ilgu nenododamu un atbilstoši apmaksātu vecāku atvaļinājumu katram no vecākiem. Piešķirot nenododamas tiesības uz atvaļinājumu ģimenes apstākļu dēļ, Darba un privātās dzīves līdzsvara direktīvas mērķis ir mudināt tēvus izmantot savas tiesības, tādējādi atvieglojot māšu atgriešanos darba tirgū.

2019. gada ieteikuma par kvalitatīvām PIA sistēmām (“PIA ieteikums”) mērķis ir atbalstīt dalībvalstis to centienos uzlabot piekļuvi savām PIA sistēmām un to kvalitāti. PIA ieteikums ietver kvalitātes sistēmu, kas palīdzētu dalībvalstīm uzlabot piekļuvi PIA un tās kvalitāti. Tas nodrošina vienotu izpratni par kvalitātes nozīmi PIA jomā. Šis priekšlikums balstās uz PIA ieteikumu un kvalitātes sistēmu, uzsverot elementus, kas ir īpaši svarīgi, lai veicinātu sieviešu dalību darba tirgū un veicinātu vecāku uzticēšanos PIA, piemēram, darbinieku/bērnu attiecību, darbinieku kvalifikāciju un nepārtrauktu profesionālo apmācību un PIA sistēmas pārvaldību.

2020. gada paziņojumā par Eiropas Izglītības telpas izveidi līdz 2025. gadam³⁶ iekļaušana un dzimumu līdztiesība ir noteikta kā viena no sešām konsolidējamajām dimensijām. Pamatojoties uz minēto paziņojumu, Padome 2021. gada 19. februārī pieņēma rezolūciju par stratēģisku satvaru Eiropas sadarbībai izglītības un apmācības jomā ceļā uz Eiropas izglītības telpu un turpmāk (2021–2030)³⁷, kurā ietverts ES līmeņa mērķrādītājs, kas paredz, ka vismaz 96 % bērnu vecumā no 3 gadiem līdz obligātās pamatzglītības apguves sākšanas vecumam būtu jāpiedalās PIA. Rezolūcijā arī uzsvērts, cik svarīgi visiem ir uzlabot kvalitāti, taisnīgumu, iekļautību un panākumus izglītības un apmācības jomā. Lai nodrošinātu konsekvenču, šajā priekšlikumā EEZ mērķrādītājs ir izmantots kā pārskatīts Barselonas mērķrādītājs vecuma grupai no 3 gadiem līdz obligātās pamatzglītības vecumam.

ES stratēģijā par bērna tiesībām³⁸, ko Komisija pieņēma 2021. gada martā, visas pašreizējās un turpmākās iniciatīvas un darbības bērnu tiesību jomā, tostarp Barselonas mērķrādītāju pārskatīšana, ir apvienotas vienā saskaņotā rīcībpolitikas sistēmā. Stratēģijas mērķis ir veidot bērniem pēc iespējas labāku dzīvi Eiropas Savienībā un visā pasaulē, stiprinot bērnu dalību sabiedrībā un īstenojot viņu tiesības saskaņā ar ANO Konvenciju par bērna tiesībām. Stratēģija, cita starpā, ir vērsta uz sociālekonomisko iekļautību, bērnu veselību un izglītību, kā arī tā attiecas uz PIA kā daļu no iekļaujošas, kvalitatīvas izglītības veidošanas visiem bērniem.

³⁵ Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Iniciatīva strādājošo vecāku un aprūpētāju darba un privātās dzīves līdzsvara atbalstam” (COM(2017) 252 final, 26.4.2017., 1.–16. lpp.).

³⁶ Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai par Eiropas Izglītības telpas izveidi līdz 2025. gadam (COM(2020) 625 final, 30.9.2020., 1.–29. lpp.).

³⁷ Padomes Rezolūcija par stratēģisku satvaru Eiropas sadarbībai izglītības un mācību jomā ceļā uz Eiropas izglītības telpu un turpmāk (2021–2030) (OV C 66, 26.2.2021., 1.–21. lpp.).

³⁸ Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “ES stratēģija par bērna tiesībām” (COM(2021) 142 final, 24.3.2021., 1.–23. lpp.).

2022. gada 9. jūnija secinājumos attiecībā uz ES stratēģiju par bērna tiesībām Eiropas Savienības Padome uzsvēra, ka visiem bērniem ir tiesības uz nediskriminējošu piekļuvi galvenajiem pakalpojumiem — piemēram, agrīnai izglītībai un aprūpei, veselībai, uzturam un mājoklim —, kas ir svarīgi viņu attīstībai un labklājībai³⁹.

Padomes 2021. gada 14. jūnijā pieņemtais ieteikums, ar ko izveido Eiropas Garantiju bērniem, ir paredzēts, lai novērstu un apkarotu sociālo atstumtību un atbalstītu dalībvalstu centienus garantēt bērniem, kam vajadzīga palīdzība, piekļuvi kvalitatīviem galvenajiem pakalpojumiem, tostarp brīvu un reālu piekļuvi PIA. ES 2019. gadā aptuveni 27 % bērnu, kas pakļauti nabadzības vai sociālās atstumtības riskam, vecumā no 0 līdz 2 gadiem, piedalījās PIA. Lai gan šis rādītājs aptuveni par 11 procentpunktiem pārsniedz 2010. gada rādītāju, tas ir ievērojami zemāks par kopējo bērnu daļības līmeni (35 %) ⁴⁰.

- **Atbilstība pārējiem Savienības politikas virzieniem**

Priekšlikums papildina vairākas citas ES iniciatīvas un atbilst tām.

Tas pilnībā atbilst ES 2021.–2027. gada daudzgadu finanšu shēmai, kas nodrošina ES finansējuma iespējas no tādiem instrumentiem kā Eiropas Reģionālās attīstības fonds, Eiropas Sociālais fonds Plus, tostarp tā Nodarbinātības un sociālās inovācijas sadaļa, Eiropas Lauksaimniecības fonds lauku attīstībai, Taisnīgas pārkārtošanās fonds, programmas “Apvārsnis Eiropa” un “Digitālā Eiropa”, kuriem visiem ir liela nozīme, atbalstot dalībvalstu ieguldījumus piekļūstamā, cenas ziņā pieejamā un kvalitatīvā PIA infrastruktūrā un pakalpojumos. Reformas un ieguldījumus var atbalstīt arī ar tehniskā atbalsta instrumentu. Šis priekšlikums pilnībā atbilst arī regulai, ar ko izveido Atveseļošanas un noturības mehānismu attiecībā uz atbilstīgām reformām un ieguldījumiem, lai mazinātu koronavīrusa pandēmijas ekonomisko un sociālo ietekmi un mehānisma mērķa kontekstā padarītu Eiropas ekonomiku un sabiedrību ilgtspējīgāku, noturīgāku un labāk sagatavotu zaļās un digitālās pārkārtošanās problēmām un iespējām.

Priekšlikums atbilst arī Komisijas stratēģijām un rīcības plāniem Līdztiesības savienības sasniegšanai. ES rasisma apkarošanas 2020.–2025. gada rīcības plāna⁴¹ mērķis ir apkarot rasismu, izmantojot politikas un finansēšanas programmas, kas attiecas uz nodarbinātību, mājokļiem un piekļuvi veselības aprūpei un izglītībai. Cita starpā tā mērķis ir nodrošināt vienlīdzīgu piekļuvi izglītībai bērniem ar rasu vai etnisko piederību minoritātei. Tāpat tas veicina skolotāju apmācību darbam ar visiem bērniem. Rīcības plānā bija paredzēts 2021. gadā publicēts Komisijas ziņojums par to, kā ES Rasu vienlīdzības direktīva, kas aizliedz diskrimināciju rases vai etniskās izcelsmes dēļ, tostarp romu bērnu diskrimināciju, tiek piemērota dažādās jomās, piemēram, izglītības un sociālās aizsardzības jomā⁴².

³⁹ Eiropas Savienības Padome, secinājumi attiecībā uz ES stratēģiju par bērna tiesībām, 10024/22, 2022. gada 9. jūnijs, sk.: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-10024-2022-INIT/lv/pdf>.

⁴⁰ Eiropas Komisija, gada ziņojums par nodarbinātību un sociālo attīstību Eiropā “*Young Europeans: employments and social challenges ahead*”, 5. nodaļa, ISSN 2315-2540, 2022. gada jūnijs.

⁴¹ Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Savienība, kurā valda līdztiesība: ES rasisma apkarošanas rīcības plāns 2020.–2050. gadam” (COM(2020) 565 final, 18.9.2020., 1.–26. lpp.).

⁴² Komisijas ziņojums Eiropas Parlamentam un Padomei par Padomes Direktīvas 2000/43/EK, ar ko ievieš vienādas attieksmes principu pret personām neatkarīgi no rasu vai etniskās piederības (“Rasu vienlīdzības direktīva”), un Padomes Direktīvas 2000/78/EK, ar ko nosaka kopēju sistēmu vienlīdzīgai attieksmei pret nodarbinātību un profesiju (“Nodarbinātības vienlīdzības direktīva”), piemērošanu (COM(2021) 139 final, 19.3.2021., 1.–26. lpp.).

ES romu līdztiesības, iekļaušanas un līdzdalības stratēģiskajā satvarā⁴³ un Padomes Ieteikumā par romu līdztiesību, iekļaušanu un līdzdalību, kas pieņemts 2021. gada 12. martā⁴⁴, dalībvalstis ir aicinātas apkarot romu, jo īpaši romu bērnu, multiplo un strukturālo diskrimināciju un veikt stingrākus pasākumus, ar kuriem atbalsta romu bērnus un viņu ģimenes savstarpēji saistītajās nodarbinātības, sociālo pakalpojumu, kvalitatīvas un iekļaujošas vispārējās izglītības, pirmsskolas izglītības un aprūpes, veselības aprūpes, mājokļu un pamatpakalpojumu pieejamības, uztura un atpūtas pasākumu pieejamības jomās. Šajā satvarā ir noteikts mērķis līdz 2030. gadam vismaz uz pusi samazināt atšķirību attiecībā uz romu bērnu dalību pirmsskolas izglītībā un aprūpē.

Komisijas rīcības plāns par integrāciju un iekļaušanu 2021.–2027. gadam⁴⁵ pievēršas veicinošiem faktoriem, kas ir būtiski migrantu un migrantu izcelsmes ES iedzīvotāju — tostarp bērnu — sekmīgai integrācijai un iekļaušanai tādos dažādos līmeņos kā izglītība un apmācība, nodarbinātība un prasmes, veselība un mājoklis.

Visbeidzot, 2021.–2030. gada stratēģija par personu ar invaliditāti tiesībām⁴⁶ ir vērsta uz to, lai uzlabotu personu ar invaliditāti dzīvi ES un ārpus tās un veicinātu viņu pilnīgu un vienlīdzīgu dalību visās dzīves jomās. Stratēģija pēc vienlīdzības principa pievēršas dalībai visos izglītības līmeņos un formās, tostarp PIA, kā arī neatkarīgas dzīves un kopienas pakalpojumu veicināšanai. Tas atbilst ANO Konvencijai par personu ar invaliditāti tiesībām, kuru ir parakstījusi ES un visas dalībvalstis un kurā noteikts, ka puses veic visus vajadzīgos pasākumus, lai nodrošinātu, ka bērni ar invaliditāti vienlīdzīgi ar citiem bērniem pilnībā izmanto visas cilvēktiesības un pamatbrīvības. Saskaņā ar stratēģiju šajā ieteikumā pilnībā ņemtas vērā bērnu un vecāku ar invaliditāti vajadzības, jo īpaši piekļūstamības noteikumus.

Priekšlikums ir arī atbilde uz ieteikumu, kas sniegts konferencē par Eiropas nākotni attiecībā uz demogrāfisko pāreju (priekšlikums Nr. 15) un attiecībā uz diskriminācijas novēršanu, vienlīdzību un dzīves kvalitāti (priekšlikums Nr. 29). Priekšlikumā Nr. 15 ir aicināts “nodrošināt kvalitatīvu, cenas ziņā pieejamu un piekļūstamu bērnu aprūpi visā ES, lai mātes un tēvi varētu droši saskaņot savu darbu un ģimenes dzīvi” un “garantēt bērniem, kam vajadzīga palīdzība, piekļuvi tādiem pakalpojumiem kā izglītība un aprūpe”. Priekšlikumā Nr. 29 ir aicināts nodrošināt “cenas ziņā pieejamu bērnuudārzu izveidi un sekmēšanu [...] un bezmaksas bērnu aprūpi tiem, kam vajadzīga palīdzība⁴⁷”.

Visbeidzot, šis ieteikums palīdz sasniegt ilgtspējīgas attīstības mērķus (IAM), kuri tika pieņemti 2015. gadā kā daļa no Apvienoto Nāciju Organizācijas Ilgtspējīgas attīstības programmas 2030. gadam un kuros uzsvērts dzimumu līdztiesības svarīgums (5.4. IAM un 8.5. IAM) un PIA nozīme (4.2. IAM), tādējādi akcentējot nepieciešamību rīkoties šajās jomās.

⁴³ Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam un Padomei, “Savienība, kurā valda līdztiesība: ES romu līdztiesības, iekļaušanas un līdzdalības stratēģiskais satvars” (COM(2020) 620 final, 7.10.2020., 1.–17. lpp.).

⁴⁴ Padomes Ieteikums (2021. gada 12. marts) par romu līdztiesību, iekļaušanu un līdzdalību (OV 2021C 93/01, 19.3.2021., 1.–14. lpp.).

⁴⁵ Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Rīcības plāns par integrāciju un iekļaušanu 2021.–2027. gadam” (COM(2020) 758 final, 24.11.2020., 1.–25. lpp.).

⁴⁶ Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Savienība, kurā valda līdztiesība: personu ar invaliditāti tiesību stratēģija 2021.–2030. gadam” (COM(2021) 101 final, 3.3.2021., 1.–29. lpp.).

⁴⁷ Eiropas Komisija, konference par Eiropas nākotni, ziņojums par galīgo iznākumu, 2022. gada maijs.

2. JURIDISKAIS PAMATS, SUBSIDIARITĀTE UN PROPORCIONALITĀTE

• Juridiskais pamats

Priekšlikuma pamatā ir Līguma par Eiropas Savienības darbību (LESD) 292. pants, kurā paredzēts, ka Padome pieņem ieteikumus pēc Komisijas priekšlikuma, saistībā ar LESD 153. panta 1. punkta i) apakšpunktu.

Saskaņā ar LESD 153. panta 1. punkta i) apakšpunktu ES atbalsta un papildina dalībvalstu darbības sieviešu un vīriešu līdztiesības jomā attiecībā uz iespējām darba tirgū, lai sasniegtu LESD 151. pantā noteiktos mērķus. Saskaņā ar LESD 151. pantu ES un dalībvalstu mērķi cita starpā ir veicināt labākus dzīves un darba apstākļus, pienācīgu sociālo aizsardzību un cilvēkresursu attīstību, lai uzturētu pastāvīgi augstu nodarbinātību un apkarotu sociālo atstumtību. Nodrošinot vienlīdzīgas iespējas visiem ES dzīvojošajiem bērniem, tiek sekmēta šo mērķu sasniegšana.

Priekšlikums sekmēs Līguma par Eiropas Savienību (LES) mērķu sasniegšanu, jo īpaši sociālās atstumtības un diskriminācijas apkarošanu, sieviešu un vīriešu līdztiesības veicināšanu un bērnu tiesību aizsardzību (LES 3. pants).

Priekšlikums arī palīdzēs īstenot ES Pamattiesību hartu, jo īpaši tās 14. pantu, kurā atzītas ikvienas personas tiesības uz izglītību; 23. pantu, kurā atzīta sieviešu un vīriešu līdztiesība; 24. pantu, kurā atzīts, ka bērniem ir tiesības uz viņu labklājībai nepieciešamo aizsardzību un gādību; kā arī 33. pantu, kurā noteikts, ka ģimenei ir jānodrošina juridiska, ekonomiska un sociāla aizsardzība.

Šis priekšlikums nepārsniedz ES regulatīvās pilnvaras un neuzliek dalībvalstīm saistoša rakstura saistības. Dalībvalstis, ņemot vērā katras valsts apstākļus, lems par šā Padomes ieteikuma vislabāko izmantošanas veidu.

• Subsidiaritāte (neekskluzīvas kompetences gadījumā)

Lai gan rīcībpolitika, kas attiecas uz pirmsskolas izglītību un aprūpi un sieviešu dalību darba tirgū, ir dalībvalstu kompetencē, ES var atbalstīt un papildināt dalībvalstu īstenotās darbības.

Priekšlikumā nodrošināts, ka darbībai ES līmenī ir pievienotā vērtība. Ar to tiek izpildīta politiskā apņemšanās panākt progresu sieviešu un vīriešu vienlīdzīgu iespēju jomā, jo īpaši saistībā ar sieviešu dalību darba tirgū, kā arī veicināt visu bērnu tiesības, vienlīdzīgas iespējas un labklājību.

• Proporcionalitāte

Priekšlikums papildina dalībvalstu centienus novērst sieviešu un vīriešu nevienlīdzību un pievērsties sieviešu dalībai darba tirgū, kā arī veicināt visu bērnu tiesības, vienlīdzīgas iespējas un labklājību. Tajā ir ņemta vērā dalībvalstu prakse un valstu sistēmu daudzveidība. Priekšlikumā ir atzīts, ka no dažādām valstu, reģionālajām un vietējām situācijām var izrietēt atšķirīgas pieejas ieteikuma īstenošanai. Tāpēc dalībvalstis varēs īstenot ieteikumu atbilstīgi saviem konkrētajiem apstākļiem.

Proporcionalitātes apsvērumiem bija būtiska nozīme arī juridiskā instrumenta izvēlē.

• Juridiskā instrumenta izvēle

Juridiskais instruments ir priekšlikums Padomes ieteikumam, kas atbilst subsidiaritātes un proporcionalitātes principam. Tas pamatojas uz spēkā esošajiem Eiropas Savienības tiesību

aktiem un rīcībpolitiku un atbilst Eiropas Savienības rīcībā esošajiem instrumentiem sociālās politikas jomā. Priekšlikums kā juridisks instruments liecina par dalībvalstu apņemšanos īstenot ieteikumā paredzētos mērķus un pasākumus un nodrošina stabilu pamatojumu Eiropas līmeņa sadarbībai šajā jomā, vienlaikus pilnībā ievērojot dalībvalstu kompetenci.

3. *EX POST* IZVĒRTĒJUMU, APSPRIEŠANOS AR IEINTERESĒTAJĀM PERSONĀM UN IETEKMES NOVĒRTĒJUMU REZULTĀTI

• Apspriešanās ar ieinteresētajām personām

Komisija par šo iniciatīvu aktīvi apspriedās ar plašu ieinteresēto personu loku. Visas šīs darbības tika apkopotas kopsavilkuma ziņojumā, kas publicēts kopā ar šo ieteikuma priekšlikumu⁴⁸. Apspriešanās pasākumi sniedza plašāku ieskatu, bez būtiskām novirzēm no iniciatīvas vispārējā mērķa un ietvara. Tie tika ņemti vērā sagatavošanas darbā un uzlaboja priekšlikumu ar papildu perspektīvām. Apspriešanās process balstījās uz vairākām nesenu notikušām sabiedriskajām apspriešanām, proti, tām, kurās tika apspriests Eiropas sociālo tiesību pīlāra rīcības plāns⁴⁹, Zaļā grāmata par novecošanu⁵⁰ un Dzimumu līdztiesības stratēģija⁵¹. Šajās apspriešanās tika uzsvērts, cik svarīga ir kvalitatīva, pieklūstama un cenas ziņā pieejama PIA, jo īpaši grupās, kur pakalpojumi nav pietiekami nodrošināti, lai veicinātu vienlīdzīgu aprūpes darbību sadali starp vecākiem.

No 2022. gada 1. marta līdz 29. martam [portālā “Izsakiet viedokli!”](#) tika publicēts **aicinājums sniegt atsauksmes**. Kopumā tika saņemtas 123 atbildes; vairums (52 %) bija no nevalstiskajām organizācijām, pārējās — no publiskām iestādēm, uzņēmēju apvienībām, ES iedzīvotājiem, arodbiedrībām un pētniecības iestādēm. Piezīmes galvenokārt bija saistītas ar aprūpes pakalpojumu pieklūstamību, pieejamību, pieejamību cenas ziņā un kvalitāti, aprūpes darbiniekiem, sociālekonomisko un teritoriālo nevienlīdzību un dzimumu dimensiju.

Vairākas ieinteresētās personas jau bija aicinājušas izstrādāt stratēģisku un visaptverošu pieeju PIA.

Eiropas Parlaments ir vairākkārt aicinājis īstenot holistisku pieeju attiecībā uz aprūpi, atbalstot Barcelonas mērķrādītāju pārskatīšanu un īpašu uzsvāru liekot uz nepieciešamību pievērsties bērniem ar invaliditāti⁵². Eiropas Parlaments nesenojā ziņojumā par Eiropas Aprūpes stratēģiju, kas pieņemta 2022. gada 5. jūlija plenārsēdē, pāuda gandarījumu par Barcelonas mērķrādītāju gaidāmo pārskatīšanu un uzsvēra to, cik svarīga ir PIA, lai veicinātu

⁴⁸ Komisijas dienestu darba dokuments – apspriešanas pasākumu kopsavilkums, SWD(2022) 440.

⁴⁹ Komisija saņēma 1041 individuālu rakstisku atbildi. 67,5 % iesniegto atbilžu bija no privātpersonām. Daudzi iedzīvotāji izmantoja iespēju aprakstīt savu personīgo situāciju, jo īpaši personas ar invaliditāti un sievietes ar aprūpes pienākumiem: [SWD\(2021\) 46 EN autre document travail service part1 v8 \(2\).pdf](#).

⁵⁰ Sabiedriskajā apspriešanās kopumā tika savāktas 473 atbildes. 133 iesniegtās atbildes bija no privātpersonām. Ilgtermiņa aprūpe tika apspriesta saistībā ar vecāku cilvēku autonomiju un viņu aprūpi mājās, kas paver jaunas nodarbinātības iespējas un prasmju vajadzības. Turklāt tika uzsvērtā nepieciešamība atzīt neformālo aprūpētāju tiesības uz pensiju. Skatīt “Zaļā grāmata par novecošanu. Sabiedriskās apspriešanas faktu kopsavilkuma ziņojums”: [090166e5de9b0583.pdf](#)

⁵¹ Šī apspriešana bija pieejama tiešsaistē no 2019. gada 8. marta līdz 31. maijam. Tajā tika saņemtas 1335 atbildes, no kurām 73 % bija no ES iedzīvotājiem (970 atbildes). Respondentiem īpaši tika jautāts, kādus konkrētus mērķus viņi uzskatītu par prioritāti ES rīcībai, lai palielinātu sieviešu dalību darba tirgū. https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/12114-Gender-equality-strategy-2020-2024/public-consultation_lv.

⁵² Piemēram, Eiropas Parlamenta 2021. gada 15. decembra rezolūcija par sieviešu un vīriešu līdztiesību Eiropas Savienībā 2018.–2020. gadā (2021/2020(INI)).

sieviešu dalību darba tirgū un novērstu atšķirības starp dzimumiem aprūpes, atalgojuma un pensijas jomā⁵³.

Eiropas Parlamenta Nodarbinātības un sociālo lietu (*EMPL*) komiteja un Sieviešu tiesību un dzimumu līdztiesības (*FEMM*) komiteja 2022. gada 24. martā organizēja **kopīgu uzklaušīšanu**, gatavojot pašiniciatīvas ziņojumu par virzību uz kopīgu Eiropas rīcību aprūpes jomā. Eiropas Parlamenta deputāti atzinīgi novērtēja Eiropas Aprūpes stratēģiju un darbvietu radīšanas ziņā īpaši uzsvēra aprūpes nozares potenciālu, kura pašlaik nav pietiekami finansēta un nav pietiekami nodrošināta ar darbiniekiem. Labāki darba nosacījumi var veicināt dzimumu līdztiesību, savukārt izglītībai un apmācībai ir būtiska nozīme kvalificēta personāla un profesionalizācijas nodrošināšanā. Tika uzsvērtas arī nepieciešamība uzraudzīt progresu un ņemt vērā dalībvalstu kompetenci šajā politikas jomā.

Tāpat **EESK** vairākkārt ir aicinājusi pārskatīt Barselonas mērķrādītājus un izmantot holistisku pieeju vairākos atzinumos⁵⁴, kuros uzsvērtas nepieciešamība veikt lielākus ieguldījumus kvalitatīvos, cenas ziņā pieejamos un piekļūstamos aprūpes pakalpojumos un iespējās katrai ģimenei. Tā arī aicināja novirzīt ieguldījumus sociālajā infrastruktūrā, jo īpaši PIA un ārpuskolas aprūpē, un padarīt Barselonas mērķrādītājus bērnu aprūpes jomā vērienīgākus, vienlaicīgi ietverot arī citu apgādājamo aprūpi.

Eiropadome uzsvēra to, cik svarīgi ir kopā aplūkot dzimumu darba samaksas atšķirības un dzimumu atšķirības aprūpes jomā⁵⁵, jo tās ir lielā mērā savstarpēji atkarīgas un viena otru pastiprinošas parādības. Padome arī aicināja veikt ilgtermiņa valsts ieguldījumus kvalitatīvās, cenas ziņā pieejamās un piekļūstamās aprūpes iestādēs un infrastruktūrā, aprūpes prasmju attīstībā un aprūpes pakalpojumos. Padome aicināja Komisiju iesniegt Barselonas mērķrādītāju pārskatu, lai veicinātu augšupēju konvergenci starp dalībvalstīm attiecībā uz kvalitatīvas pirmsskolas izglītības un aprūpes nodrošināšanu⁵⁶, un uzsvēra visu bērnu tiesības uz nediskriminējošu piekļuvi galvenajiem pakalpojumiem, piemēram, agrīnai izglītībai un aprūpei⁵⁷.

Sanāksmē, ko 2022. gada janvārī organizēja **Augsta līmeņa darba grupa dzimumu līdztiesības integrētās pieejas īstenošanai**, dalībvalstis sniedza kopumā pozitīvas atsauksmes par aprūpes stratēģijas priekšlikumu. Konkrēti tās vienojās par nepieciešamību risināt jautājumu par pakalpojumu pieejamību, kvalitāti un pieejamību cenas ziņā; uzlabot darba apstākļus aprūpes nozarē; apsvērt arī PIA izglītības aspektu; kā arī novērst dzimumu stereotipus saistībā ar aprūpi.

Ievirzes debatēs ar dalībvalstu pārstāvjiem **Sociālās aizsardzības komitejā (2022. gada 17. martā)** un **Nodarbinātības komitejā (2022. gada 1. aprīlī)** dalībvalstis dalījās ar vairākiem piemēriem un labu valsts praksi, kā arī pauda provizoriski plašu piekrišanu

⁵³ Eiropas Parlamenta 2022. gada 5. jūlija rezolūcija par virzību uz kopīgu Eiropas rīcību aprūpes jomā (2021/2253(INI)).

⁵⁴ Piemēram, EESK atzinums “Dzimumu līdztiesība Eiropas darba tirgū” (SOC/586-EESC-2018); EESK atzinums “Nodarbināto vecāku un aprūpētāju darba un ģimenes dzīves saskaņošana” (SOC/529-EESC-2018); EESK atzinums “Dzimumu līdztiesības jautājumi” (SOC/610-EESC-2018); EESK atzinums par sociālā pīlāra rīcības plānu (SOC/679-EESC-2021).

⁵⁵ Padomes secinājumi par dzimumu darba samaksas atšķirību novēršanu, “*Valuation and Distribution of Paid Work and Unpaid Care Work*”, 13584/20, 2.12.2020.

⁵⁶ [Padomes secinājumi par Covid-19 sociālekonomisko ietekmi uz dzimumu līdztiesību, 8884/21, 14.6.2021., 1.–26. lpp.](#)

⁵⁷ [Padomes secinājumi attiecībā uz ES stratēģiju par bērnu tiesībām, 10024/22, 9.6.2022., 3. lpp.](#)

iniciatīvas vispārējam mērķim, problēmu analīzei un ierosinātajiem politikas mērķiem. Vairākas dalībvalstis norādīja, ka iniciatīva būtu jāizstrādā, pilnībā ievērojot valstu kompetences, ņemot vērā arī atšķirīgos valsts apstākļus un aprūpes sistēmu struktūru un novēršot administratīvo slogu. Tika uzsvērts arī tas, cik svarīgs ir ES finansējums, atbalsts savstarpējām mācībām un pierādījumu bāzes uzlabošana.

Sieviešu un vīriešu vienlīdzīgu iespēju **padomdevēja komiteja** 2021. gada 13. septembrī pieņēma atzinumu par aprūpes atšķirībām ES un holistisku un pārveidojošu pieeju dzimumu jautājumiem⁵⁸. Atzinumā tika atbalstīts tas, ka tiek uzlabota bērnu kvalitatīvas aprūpes un PIA pakalpojumu pieejamība un pieejamība cenas ziņā, pārskatīti un palielināti Barselonas mērķrādītāji un noteikts rīcībpolitikas satvars ilgtermiņai ilgtermiņa aprūpei, izmantojot ES finansējumu, kā arī Atveseļošanas un noturības mehānisma ietvaros īstenojot nacionālos atveseļošanas un noturības plānus.

Lai padziļināti aptvertu dažādos iniciatīvas elementus, tika rīkotas vairākas **mērķorientētas apspriedes ar ieinteresētajām personām, izpētes debates un uzklaušanās**.

Komisija 2022. gada 11. martā organizēja **stratēģisku dialogu** ar vairāk nekā 50 pilsoniskās sabiedrības organizācijām. Pilsoniskās sabiedrības organizācijas atzinīgi novērtēja Barselonas mērķrādītāju pārskatīšanu un piekrita Komisijas noteiktajām problēmām. Organizācijas uzsvēra nepieciešamību izvērtēt dalību traucējošos faktoros: izskatīt sīkāku dalības rādītāju iedalījumu (piemēram, migrantu izcelsmes bērni, bērni ar invaliditāti utt.); rīcībpolitikas centrā izvirzīt bērnus un viņu veselīgu attīstību; veicināt ieguldījumus agrīnās bērnības intervences pakalpojumu sistēmās bērniem ar invaliditāti kā pasākumu, kas veicinātu viņu līdzdalību PIA un tādējādi arī viņu māšu iesaistīšanos apmaksātā darbā.

Visbeidzot, 2022. gada 7. aprīlī tika organizēta **īpaša uzklaušanās ar ES līmeņa sociālajiem partneriem**. Sociālie partneri jau 2020. gada decembrī bija iesnieguši “kopīgu paziņojumu par bērnu aprūpes noteikumiem ES”, kurā tika uzsvērts, cik būtiskas ir pieejamas, pieklūstamas, cenas ziņā piemērotas un kvalitatīvas bērnu aprūpes iespējas, lai vecāki, jo īpaši mātes, strādātu. Sociālie partneri arī aicināja pārskatīt Barselonas mērķrādītājus, lai celtu darba prestižu šajā nozarē, un uzlabot darba nosacījumus, tostarp stiprinot darba koplīguma slēgšanu un nodrošinot kvalitatīvas, stabilas darbvietas, taisnīgas algas un atbilstošu sociālās aizsardzības līmeni. Tie arī aicināja rīkoties, lai nozarei piesaistītu darbiniekus, jo īpaši vīriešus. Aprīlī šie viedokļi tika apstiprināti sociālo partneru uzklaušanāsā. Jo īpaši sociālie partneri uzsvēra vajadzību pēc integrētas dzīves cikla pieejas un vajadzību palielināt ieguldījumus nozarē un padarīt to pievilcīgāku darba ņēmējiem, ņemot vērā demogrāfiskās pārmaiņas un ekonomikas perspektīvas.

- **Ekspertu atzinumu pieprasīšana un izmantošana**

Komisija izmantoja Kopīgā pētniecības centra (*JRC*) un ārējo ekspertu zināšanas, lai sniegtu informāciju par šīs iniciatīvas pierādījumu bāzi. Saistītā informācija ir pieejama plašai sabiedrībai kopā ar pašreizējo ieteikuma priekšlikumu.

JRC sniedza padziļinātu *EU-SILC* atsaucēs datu kopas pārskatu, lai pārbaudītu rādītāju iespējamo precizējumu īstenojamību un mērījumu ticamību dalībvalstu līmenī⁵⁹. Pamatojoties

⁵⁸ Sieviešu un vīriešu vienlīdzīgu iespēju padomdevēja komitejas atzinums “*The care gap in the EU: a holistic and gender-transformative approach*”, 2021. gada 13. septembris, [opinion care gap 2021 en.pdf \(europa.eu\)](https://ec.europa.eu/eip/operation/operation_en.pdf).

⁵⁹ Flisi S., Blasko, Zs. un Stepanova E., “*Indicators for early education and care. Reconsidering some aspects of the Barcelona target*”, *JRC Science for Policy Report*, 2022.

uz *EUROMOD* modeli, *JRC* sagatavoja arī simulāciju par iespējamo dažādu mērķrādītāja līmeņu ietekmi uz attiecīgajiem rādītājiem, ņemot vērā sieviešu dalību darba tirgū⁶⁰. Visbeidzot, tika pasūtīts literatūras apskats, lai gūtu pārskatu par faktiskajām bērnu aprūpes reformām dalībvalstīs⁶¹.

Turklāt ekspertu grupa⁶², kurā bija 15 locekļi, tostarp atsevišķi eksperti un Eiropas Izglītības un kultūras izpildaģentūras (*EACEA*), *EIGE*, *Eurofound*, *SDO*, *ESAO* un *UNICEF* pārstāvji, sniedza informāciju par pašreizējo stāvokli, valstu atšķirībām saistībā ar pieeju PIA, darbaspēka nosacījumiem un PIA kvalitāti. Tā arī sniedza informāciju par pasākumiem, kas veicinātu dalību PIA, jo īpaši to bērnu gadījumā, kas nāk no sociāli nelabvēlīgas vides, un par elementiem, kas ir svarīgi augšupējas konverģences veicināšanai.

- **Pamattiesības**

Barselonas mērķrādītāju pārskatīšana veicinās sieviešu un vīriešu līdztiesības sasniegšanu visās jomās, tostarp nodarbinātībā, darbā un atalgojumā. Tā palīdzēs nodrošināt ikviena tiesības uz izglītību, kā arī visu bērnu tiesības uz viņu labklājībai nepieciešamo aizsardzību un gādību un uz ģimenes ekonomisko aizsardzību (ES Pamattiesību hartas 14., 23., 24. un 33. pants).

4. IETEKME UZ BUDŽETU

Priekšlikums neietekmē ES budžetu.

5. CITI ELEMENTI

- **Uzraudzības, izvērtēšanas un ziņošanas kārtība**

Saistībā ar Eiropas pusgadu Eiropas Komisija turpinās uzraudzīt Barselonas mērķrādītājus, kas ir galvenais instruments, lai uzraudzītu sieviešu dalību darba tirgū un dzimumu līdztiesību, tostarp vajadzības gadījumā izmantojot valstu ziņojumos sniegto analīzi un konkrētai valstij adresētus ieteikumus. Tā novērtējumā papildus iekļaus to, cik intensīva ir visu bērnu dalība PIA (apmeklēto stundu skaits nedēļā) un no dažādām grupām nākušo bērnu — tostarp nabadzības vai sociālās atstumtības riskam pakļauto bērnu, un, ja iespējams, bērnu ar invaliditāti, migrantu izcelsmes bērnu, romu bērnu un citu attiecīgo grupu — dalība, ņemot vērā bērnu vecumu un konkrētas nacionālās īpatnības.

Turklāt ieteikuma īstenošana tiks uzraudzīta, izmantojot Komisijas gada ziņojumu par dzimumu līdztiesību un Dzimumu līdztiesības stratēģijas uzraudzības portālu⁶³.

Mērķrādītāju pārskatīšana aptver papildu dimensijas, kas ir svarīgas Barselonas mērķu sasniegšanai (pieklūstamību, pieejamību cenas ziņā un kvalitāti). Ja būs pieejami rādītāji par šīm dimensijām, tie tiks iekļauti Dzimumu līdztiesības stratēģijas uzraudzības portālā un gada ziņojumā par dzimumu līdztiesību.

⁶⁰ *Narazani E., Agúndez García A., Christl M., Figari F., “Impact on female employment of revising the Barcelona targets for childcare (GENDERMOD)”*, *JRC* darba dokuments par nodokļiem un strukturālajām reformām, 2022.

⁶¹ *Nieuwenhuis R., Yerkes M., Backman L., Strigén J., “Early Childhood Education and Care (ECEC): A focused review of reform impact studies”*, Eiropas Savienības Publikāciju birojs, 2022.

⁶² [Komisijas ekspertu grupu un līdzīgu struktūru reģistrs \(europa.eu\)](https://ec.europa.eu/eurofound/en/press-room/news/2022-04-commission-expert-group-on-childcare-structures-register).

⁶³ Eiropas Komisija, Dzimumu līdztiesības stratēģijas uzraudzības portāls, pieejams vietnē: [ges-monitor.page.main \(europa.eu\)](https://gender-monitor.page.main.europa.eu).

Lai uzlabotu attiecīgo datu pieejamību, apjomu un atbilstību ES līmenī, šajā ieteikumā dalībvalstis tiek aicinātas izstrādāt vai uzlabot datu vākšanu vairākās ar tā ieviešanu saistītās jomās. Dalībvalstīm būtu īpaši jāuzlabo datu vākšana par bērnu dalību PIA, tostarp attiecībā uz bērniem neaizsargātās situācijās vai bērniem no sociāli nelabvēlīgām grupām.

Komisija piecu gadu laikā publicēs padziļinātu ziņojumu, lai sniegtu pārskatu par pašreizējo stāvokli ieteikuma īstenošanā, pamatojoties uz Barselonas mērķrādītājiem un visām attiecīgajām dimensijām, tostarp dalībvalstu rīcībpolitikām un labas prakses piemēriem.

Priekšlikums

PADOMES IETEIKUMS**par Barcelonas mērķrādītāju pārskatīšanu pirmsskolas izglītības un aprūpes jomā**

EIROPAS SAVIENĪBAS PADOME,

ņemot vērā Līgumu par Eiropas Savienības darbību un jo īpaši tā 292. pantu saistībā ar 153. panta 1. punkta i) apakšpunktu,

ņemot vērā Eiropas Komisijas priekšlikumu,

tā kā:

- (1) Lai novērstu šķēršļus sieviešu dalībai darba tirgū, Eiropadome 2002. gadā bērnu aprūpes jomā izvirzīja divus Barcelonas mērķrādītājus: dalības rādītāju pirmsskolas izglītībā un aprūpē bērniem līdz 3 gadu vecumam 33 % apmērā un dalības rādītāju pirmsskolas izglītībā un aprūpē bērniem no 3 gadu vecuma līdz obligātajam skolas vecumam 90 % apmērā⁶⁴. Lai gan Savienībā šie mērķrādītāji caurmērā ir sasniegti, joprojām pastāv būtiskas atšķirības starp dalībvalstīm un dalībvalstu iekšienē, jo īpaši attiecībā uz bērniem no mājsaimniecībām ar zemākiem ienākumiem un bērniem jaunākajā grupā.
- (2) Šā ieteikuma mērķis ir mudināt dalībvalstis palielināt dalību PIA, lai atvieglotu sieviešu dalību darba tirgū un uzlabotu visu bērnu sociālo un kognitīvo attīstību, un sevišķi to bērnu, kas atrodas neaizsargātā situācijā vai nāk no sociāli nelabvēlīgas vides.
- (3) Bērnu — jo īpaši ļoti mazu bērnu — aprūpes pienākumi ir spēcīgs ierobežojums sieviešu dalībai darba tirgū. 2021. gadā darbaspēka apsekojumā (DSA) 27,9 % ekonomiski neaktīvo sieviešu vecumā no 25 līdz 49 gadiem norādīja, ka aprūpē bērnu vai pieaugušo, kuriem nepieciešama aprūpe, un tas ir galvenais iemesls, kāpēc viņas nemeklē darbu, savukārt vīriešiem šis rādītājs bija tikai 8,0 %. 2019. gadā, proti, pirmspandēmijas periodā, šie rādītāji bija attiecīgi 32,6 % un 7,6 %⁶⁵. Vienlaikus nodarbinātības līmenis 25–49 gadus vecām personām ar bērniem līdz 6 gadu vecumam bija 90,1 % vīriešu gadījumā salīdzinājumā ar 67,2 % sieviešu gadījumā. Eiropā neapmaksāti aprūpes pienākumi attur no dalības darba tirgū aptuveni 7,7 miljonus sieviešu, salīdzinot ar tikai 450 000 vīriešu.
- (4) Pastāv arī lielāka iespēja, ka sievietes pielāgos savus darba modeļus aprūpes pienākumiem, un tas ilgstoši ietekmē viņu karjeru un veicina atšķirību starp dzimumiem atalgojuma un pensijas ziņā. Nodarbinātas sievietes mājsaimniecības darbiem un tiešās aprūpes pasākumiem ikdienā velta vidēji par 90 minūtēm vairāk

⁶⁴ Eiropadomes 2002. gada 15. un 16. marta Barcelonas sanāksme (2002), SN 100/1/02 REV1.

⁶⁵ Eurostat datubāzes tabula LFSA_IGAR, "Care of adults with disabilities or children and other family or personal reasons", to iedzīvotāju īpatsvars, kas ir ekonomiski neaktīvi un vēlas strādāt, 15–64 gadu vecuma grupa.

nekā nodarbinātie vīrieši. Dzimumu atšķirību novēršana nodarbinātībā ir skaidrs uzņēmējdarbības piemērs, jo tas veicina izaugsmi un varētu pozitīvi ietekmēt produktivitāti. Turklāt dzimumu atšķirību novēršanai ir vispārātzīta pozitīva ietekme uz nabadzības samazināšanu un sociālo iekļaušanu, un tā ir viena no atbildēm uz darbaspēka samazināšanos.

- (5) Cenas ziņā pieņemamu un kvalitatīvu aprūpes pakalpojumu pieejamība spēcīgi un pozitīvi ietekmē aprūpētāju — jo īpaši sievieti — nodarbinātības situāciju. Lai gan PIA nodrošināšana visā Savienībā palielinājās, dzimumu nodarbinātības atšķirības tika samazinātas no 17,7 procentpunktiem 2002. gadā līdz 10,8 procentpunktiem 2021. gadā. Tomēr pēdējos gados progress ir apstājies.
- (6) Eiropas sociālo tiesību pīlārā ir uzsvērtā dzimumu līdztiesības, darba un privātās dzīves līdzsvara un PIA kā Savienības galveno mērķu nozīme. Eiropas sociālo tiesību pīlārā noteikts, ka ir jānodrošina un jāveicina vienlīdzīga attieksme pret sievietēm un vīriešiem visās jomās, tostarp attiecībā uz dalību darba tirgū, nodarbinātības noteikumiem un nosacījumiem un karjeras attīstību. Tajā arī atzītas bērnu tiesības uz kvalitatīvu pirmsskolas izglītību un aprūpi par pieņemamu cenu; bērnu tiesības uz aizsardzību pret nabadzību; kā arī bērniem no nelabvēlīgas vides – tiesības uz īpašiem pasākumiem vienlīdzīgu iespēju veicināšanai. Eiropas sociālo tiesību pīlāra rīcības plānā starp Savienības galvenajiem mērķrādītājiem, kas jāsasniedz līdz 2030. gadam, ir ierosināts, lai līdz 2030. gadam vismaz 78 % iedzīvotāju vecumā no 20 līdz 64 gadiem būtu nodarbināti. Lai sasniegtu šo mērķrādītāju, rīcības plānā ir noteikts mērķis vismaz uz pusi samazināt dzimumu nodarbinātības atšķirības salīdzinājumā ar 2019. gadu, tostarp pārskatot Barselonas mērķrādītājus. Rīcības plānā ir atzīts, ka oficiālās PIA nodrošināšanas palielināšana pastiprinātu sievietu dalību darba tirgū un uzlabotu profesionālās un privātās dzīves saskaņošanu. Ar šo ieteikumu Savienība pilda savas rīcības plānā paredzētās saistības.
- (7) Savienības līmenī vairāki ieteikumi un direktīvas dzimumu līdztiesības un darba nosacījumu jomā attiecas uz konkrētiem elementiem, kas ir būtiski Barselonas mērķrādītāju sasniegšanai. Ar Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu (ES) 2019/1158⁶⁶ ir izveidota sistēma, kas nodrošina, ka ar ģimenes apstākļiem saistītu atvaļinājumu un elastīgu darba režīmu, kā arī aprūpētāja atvaļinājuma izmantošana ir dzimumu griezumā līdzsvarota.
- (8) Vairākās Savienības iniciatīvās ir uzsvērts tas, cik svarīga bērniem ir PIA. Šis ieteikums pamatojas uz turpmāk minētajām politikas iniciatīvām. Padomes 2019. gada 22. maija ieteikums par kvalitatīvām pirmsskolas izglītības un aprūpes sistēmām⁶⁷ palīdz dalībvalstīm uzlabot PIA pakalpojumus, un tajā uzsvērts, ka šādiem pakalpojumiem ir jābūt iekļaujošiem, piekļūstamiem, cenas ziņā pieejamiem un kvalitatīviem. ES stratēģija par bērna tiesībām⁶⁸ nodrošina pamatu ES rīcībai, lai labāk veicinātu un aizsargātu bērnu tiesības, un tajā ir atzīta PIA pozitīvā nozīme bērnu kognitīvajā un sociālajā attīstībā. Padomes 2021. gada 14. jūnija ieteikums, ar ko

⁶⁶ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES) 2019/1159 (2019. gada 20. jūnijs) par darba un privātās dzīves līdzsvaru vecākiem un aprūpētājiem un ar ko atceļ Padomes Direktīvu 2010/18/ES (OV L 188, 12.7.2019., 79. lpp.).

⁶⁷ Padomes Ieteikums (2019. gada 22. maijs) par kvalitatīvām agrīnās pirmsskolas izglītības un aprūpes sistēmām (OV C 189, 5.6.2019., 4.–14. lpp.).

⁶⁸ Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “ES stratēģija par bērna tiesībām” (COM(2021) 142 final, 24.3.2021., 1.–23. lpp.).

izveido Eiropas Garantiju bērniem⁶⁹, ir paredzēts, lai nodrošinātu, ka nabadzības vai sociālās atstumtības riskam pakļautiem bērniem visos reģionos, arī attālos un lauku apvidos, ir brīva un reāla piekļuve galvenajiem pakalpojumiem, tostarp PIA.

- (9) Veicot ieguldījumus PIA pakalpojumos, dalībvalstīm būtu jāņem vērā ne tikai vietu pieejamība, bet arī vairākas citas dimensijas, piemēram, dalības ilgums, to nabadzības vai sociālās atstumtības riskam pakļauto bērnu īpatsvars, kas piedalās, kā arī sniegto aprūpes pakalpojumu piekļūstamība, pieejamība cenas ziņā un kvalitāte. Tāpēc šajā ieteikumā ir izklāstīti pasākumi šo aspektu risināšanai.
- (10) Lai atvieglotu primāro aprūpētāju — galvenokārt sieviešu — dalību darba tirgū, PIA apmeklēto stundu skaitam vajadzētu būt pietiekamam, lai vecāki varētu jēgpilni iesaistīties apmaksātā darbā. Apmeklēšana ir jāveicina, pēc iespējas labāk ņemot vērā bērna intereses. Ja bērni vēl neapmeklē PIA pilnu laiku, abiem vecākiem būtu jāizmanto Direktīvā (ES) 2019/1158 piešķirtās tiesības uz atvaļinājumu ģimenes apstākļu dēļ un elastīgu darba režīmu, piemēram, nepilna laika darbu, elastīgu darbalaiku un tāldarbu, lai nodrošinātu, ka aprūpes pienākumi tiek dalīti vienlīdzīgi, un apmeklējumu skaits pakāpeniski būtu jāpalielina līdz ar bērna vecumu. Ņemot vērā šīs dimensijas nozīmi, bērnu dalības ilgums būtu jāuzrauga kopā ar dalību PIA.
- (11) Turklāt sievietes ar zemām profesionālajām prasmēm un sievietes no mājsaimniecībām ar zemiem ienākumiem, kurās ir bērni, vairāk saskaras ar šķēršļiem apmācībā un darba atrašanās, kā arī kavēkļiem (atkārtoti) atgriezties darbā, jo viņu bērnu dalībai PIA ir finansiāli un nefinansiāli ierobežojumi. Tas, ka tiek veicināta neaizsargātā situācijā esošu un no sociāli nelabvēlīgas vides nākušo bērnu plašāka dalība iekļaujošā PIA, varētu labvēlīgi ietekmēt viņu māšu atgriešanos darbā. Sievietēm ar invaliditāti vai sievietēm, kurām ir bērni ar invaliditāti, situācija ir īpaši sarežģīta.
- (12) Bērni no dalības PIA gūst daudzus labumus. Pierādījumi liecina, ka kvalitatīvas PIA nodrošināšanai ir būtiska nozīme bērnu kognitīvās, sociālās un izglītības attīstības uzlabošanā jau no mazotnes. Saskaņā ar Padomes 2019. gada 22. maija ieteikumu par kvalitatīvām pirmsskolas izglītības un aprūpes sistēmām dalība PIA var būt efektīvs līdzeklis, lai panāktu izglītības vienlīdzību bērniem, kuri ir nelabvēlīgā situācijā, piemēram, bērniem ar invaliditāti vai ar īpašām vajadzībām, nabadzības vai sociālās atstumtības riskam pakļautiem bērniem, migrantu izcelsmes bērniem, bēgļu bērniem, romu bērniem un bērniem no citām minoritāšu grupām, bērniem, kas dzīvo laukos un attālos reģionos ar neatbilstošu aprūpes infrastruktūru, un bērniem, kas ir alternatīvā aprūpē.
- (13) Padomes ieteikumā, ar ko izveido Eiropas Garantiju bērniem⁷⁰, un Padomes ieteikumā par romu līdztiesību, iekļaušanu un līdzdalību⁷¹ ir uzsvērts, ka vienlīdzīga piekļuve kvalitatīvai un iekļaujošai PIA ir būtiska, lai pārtrauktu sociālās atstumtības pārmantošanu un nodrošinātu vienlīdzīgas iespējas bērniem, kuri ir nelabvēlīgā situācijā. Eiropas Garantijā bērniem dalībvalstis ir aicinātas 9 mēnešu laikā pēc ieteikuma pieņemšanas iesniegt valsts plānus, ar kuriem īsteno ieteikumu. Tomēr

⁶⁹ Padomes Ieteikums (ES) 2021/1004 (2021. gada 14. jūnijs), ar ko izveido Eiropas Garantiju bērniem (OV L 223, 22.6.2021., 14.–23. lpp.).

⁷⁰ Padomes Ieteikums (ES) 2021/1004 (2021. gada 14. jūnijs), ar ko izveido Eiropas Garantiju bērniem (OV L 223, 22.6.2021., 14. lpp.).

⁷¹ Padomes Ieteikums (2021. gada 12. marts) par romu līdztiesību, iekļaušanu un līdzdalību (OV C 93, 19.3.2021.).

apmeklētības rādītāji ir ievērojami zemāki, un tas vēlāk atspoguļojas sliktākos izglītības rezultātos un augstākos skolas pamešanas rādītājos, jo īpaši romu bērniem vai migrantu izcelsmes bērniem, kā arī bērniem bez vecāku aprūpes. Dalība PIA ir svarīga arī bērniem, kas bēg no kara Ukrainā, kā arī citiem bērniem, kas meklē aizsardzību Savienībā vai gūst labumu no tās. Visiem šiem potenciāli neaizsargātajiem bērniem būtu jānodrošina vienlīdzīga piekļuve vispārējiem iekļaujošiem un nenoskirtiem PIA pakalpojumiem.

- (14) Tāpat bērniem ar invaliditāti ir tiesības piedalīties vispārējā PIA vienlīdzīgi ar citiem. Pusi bērnu ar invaliditāti aprūpē tikai viņu vecāki. Tāpēc ir svarīgi nodrošināt, ka PIA ir piekļūstama, iekļaujoša un apvienota ar mērķorientētiem pasākumiem, kas palīdz risināt konkrētas vajadzības, tostarp veicot pasākumus, kas novērš šķēršļus un nošķiršanu, nodrošinot personālu ar vajadzīgajām kompetencēm vai pieņemot darbā īpašus darbiniekus, kas vajadzības gadījumā pievēršas individuālām vajadzībām un individualizētai mācību programmai.
- (15) Kvalitatīva PIA ir būtiska, lai nodrošinātu, ka bērni gūst labumu no dalības PIA. Lai gan nav viena veida, kā definēt un novērtēt kvalitātes jēdzienu PIA vidē, tās būtība ir mijiedarbības kvalitātē starp pieaugušajiem un bērniem neatkarīgi no ieviestās PIA sistēmas. Dalībvalstīm būtu jānodrošina kvalitatīva PIA, ņemot vērā dažādas dimensijas, kas izklāstītas 2019. gada 22. maija ieteikumā par kvalitatīvām pirmsskolas izglītības un aprūpes sistēmām, tostarp piekļuvi PIA pakalpojumiem, personāla kvalifikāciju un darba nosacījumus, pedagoģisko mācību programmu, uzraudzību un izvērtēšanu, kā arī pārvaldību un finansējumu. Īpaši svarīgiem jābūt tādiem elementiem kā darbinieku/bērnu attiecība, personāla kvalifikācija un nepārtraukta profesionālā apmācība.
- (16) PIA nodrošināšanas kvalitāte ir arī svarīgs faktors, lai izveidotu uzticēšanos starp vecākiem un iestādēm, kas nodrošina izglītību un aprūpi, un tāpēc tas ir svarīgs faktors, lai veicinātu lielāku dalību PIA.
- (17) Piekļūstamība ir vēl viena svarīga PIA nodrošināšanas dimensija. Tā ietver atbilstošu infrastruktūru, pieejamo uzņemšanas jaudu un darbalaiku. Tā arī aptver pielāgošanos vecāku īpašām vajadzībām un palīdzību sarežģītu administratīvo procedūru pārvarēšanā. Administratīvo procedūru izpildē būtu jāsniedz dažāda veida atbalsts, tostarp lingvistiskais un digitālais atbalsts, jo īpaši grupām, kas atrodas neaizsargātā situācijā vai kas nāk no sociāli nelabvēlīgas vides un kas, piemēram, nevar izmantot digitālos rīkus vai kam nav piekļuves šiem rīkiem. Tas ietver arī piekļūstamību personām ar invaliditāti, tostarp bērniem, vecākiem un speciālistiem, saskaņā ar piekļūstamības prasībām, kas noteiktas Direktīvas (ES) 2019/882 I un III pielikumā.
- (18) Turklāt piekļūstamība ietver personāla un speciālistu profesionalizāciju, lai adekvāti atbalstītu bērnus ar invaliditāti vai ar īpašām vajadzībām vispārējās iestādēs, kurās nepastāv nošķiršana. Dalībvalstīm būtu jānodrošina, ka tiek novērsti un likvidēti šķēršļi PIA pakalpojumu izmantošanai, tostarp personām ar invaliditāti, un to, ka PIA pakalpojumi ir patiesi iekļaujoši.
- (19) Pievēršoties piekļūstamības jautājumam, jāņem vērā teritoriālā nelīdzsvarotība. Šķērslis dalībai var būt ar attālumu saistītais ilgais laiks, kas jāpavada ceļā uz darbu un mājām, transporta savienojumu neesība vai trūkums un satiksmes sastrēgumi. Attālos un lauku apvidos ir īpaši nelabvēlīgi apstākļi, jo vietējā līmenī trūkst pietiekamu PIA pakalpojumu. Šāda teritoriālā nelīdzsvarotība var palielināt problēmas, kas saistītas ar pieejamību cenas ziņā. Tāpēc ir svarīgi mobilitātes plānos ņemt vērā PIA pakalpojumu

lietotāju atšķirīgos profilus un datu vākšanā novērtēšanas un uzraudzības vajadzībām iekļaut teritoriālo aptvērumu.

- (20) Daudzās dalībvalstīs PIA augstās izmaksas joprojām ir spēcīgs šķērslis dalībai. *Eurostat* dati liecina, ka daudzās valstīs izmaksu faktoram ir būtiska nozīme, pieņemot lēmumu neizmantojot oficiālus bērnu aprūpes pakalpojumus, jo īpaši to mājsaimniecību gadījumā, kurām draud nabadzība. Saskaņā ar Eiropas Savienības statistikas datiem par ienākumiem un dzīves apstākļiem 2016. gadā 13 % vecāku neizmanto bērnu aprūpi tās dārdzības dēļ⁷² un 11 % vecāku ir vidējas vai lielas grūtības to atļauties⁷³. Šie procenti vairāk nekā divkārtšojas — attiecīgi līdz 28 % un 27 % — to mājsaimniecību gadījumā, kurām draud nabadzība. Zinātniskie pētījumi liecina, ka kvalitatīva PIA sniedz ievērojamus ekonomiskos, sociālos, izglītības un attīstības ieguvumus. Tāpēc cenas ziņā pieejamas PIA nodrošināšana ir labvēlīga sieviešu dalībai darba tirgū, un tai ir arī pozitīva ilgtermiņa izaugsmes ietekme uz izglītību jau no agras bērnības, radot augsni pozitīvai attieksmei pret mācīšanos visa mūža garumā, neaprobežojoties tikai ar iesaistītajiem bērniem un aptverot sabiedrību kopumā. Tāpēc dalībvalstīm būtu jānodrošina, ka PIA izmaksas ir samērīgas ar mājsaimniecības ienākumiem un nerada šķērslī PIA izmantošanai. Turklāt dalībvalstīm būtu jāņem vērā arī citas izmaksas, kas saistītas ar dalību PIA, piemēram, izmaksas par transportu, apģērbu un aprīkojumu, kas nepieciešams aprūpes situācijā.
- (21) Viens veids, kā nodrošināt piekļūstamas, cenas ziņā pieejamas un kvalitatīvas PIA pienācīgu sniegšanu, ir izveidot juridiskas tiesības uz PIA, ar ko valsts iestādes garantē vietu visiem bērniem, kuru vecāki to pieprasa, neatkarīgi no viņu nodarbinātības, sociālekonomiskā vai ģimenes stāvokļa. Vairumā dalībvalstu šādas juridiskas tiesības jau pastāv, taču tiesību iegūšanas sākuma vecums ievērojami atšķiras. Ideālā gadījumā nevajadzētu būt pārtraukumam starp pienācīgi apmaksāta ģimenes atvaļinājuma beigām un juridiskajām tiesībām uz vietu PIA.
- (22) Sagaidāms, ka kvalitatīvas, piekļūstamas un cenas ziņā pieņemamas PIA pieejamības palielināšana ģimenēm un darba nosacījumu un algu uzlabošana nozarē dos ekonomiskus ieguvumus. Vienlaikus ieguldījumu PIA fiskālo ilgtspēju var optimizēt, novērtējot ietekmi uz publiskajām finansēm, kā arī regulāri uzraugot un nepārtraukti uzlabojot izmaksu lietderību, pamatojoties uz paraugpraksi, tostarp tādu finansēšanas mehānismu efektīvu izstrādi, kas atbilst vispārējai publisko finanšu ilgtspējai.
- (23) Vecākiem ļoti svarīga ir viegla piekļuve atbilstošai tiešsaistes un bezsaistes informācijai par PIA. Tas attiecas uz informāciju par tiesībām uz piemērotiem pakalpojumiem un to pieejamību, piekļuves kārtību un, attiecīgā gadījumā, tiesībām saņemt finansiālu atbalstu.
- (24) Informētības trūkums par vecāku un bērnu tiesībām attiecībā uz PIA un tā nozīme turpmākajos izglītības sasniegumos ir papildu šķērslis to pakalpojumu izmantošanai, kas ietekmē sieviešu dalību darba tirgū. Ja vecāki tiktu pareizi un rūpīgi informēti, tas ļautu pieņemt pārdomātus, apzinātus lēmumus par aprūpes iespējām.

⁷² Datu avots: *EU-SILC* 2016. gada *ad hoc* modulis par *piekļuvi pakalpojumiem*, [ilc_ats04](#) “*Children by household type, income group, degree of urbanisation and main reason for not meeting needs for formal childcare services*” (datu ieguves datums — 20.6.2022.).

⁷³ Datu avots: *EU-SILC* 2016. gada *ad hoc* modulis par *piekļuvi pakalpojumiem*, [ilc_ats03](#) “*Children receiving formal childcare services by household type, income group, degree of urbanisation and level of difficulty to afford formal childcare services*” (datu ieguves datums — 20.6.2022.).

- (25) Daudzās valstīs PIA cieš no darbinieku trūkuma. To var risināt, izmantojot vairākas stratēģijas, piemēram, uzlabojot darba nosacījumus un karjeras izredzes, nodrošinot atbilstošu atalgojumu un regulāras kvalifikācijas paaugstināšanas un pārkvalifikācijas iespējas, izstrādājot radošas darbā pieņemšanas stratēģijas un aicinot dažādas nepietiekami pārstāvētas grupas — piemēram, vīriešus vai cilvēkus ar dažādu kultūras mantojumu, piemēram, migrantus un bēgļus — pievienoties PIA darbaspēkam. Novērst trūkumus varētu palīdzēt vienkāršs un ātrs kvalifikāciju atzīšanas mehānisms. Piemēram, Komisijas Ieteikums (ES) 2022/554⁷⁴ attiecas uz to personu piekļuvi reglamentētajām profesijām, kas bēg no kara Ukrainā.
- (26) Tam, ka tiek sekmēti taisnīgi darba nosacījumi PIA personālam, būtu jāveicina jaunu darbinieku piesaiste un vienlaikus jāpalīdz nodrošināt, ka šajā nozarē strādājošie vēlas un spēj palikt savā darbā līdz aiziešanai pensijā. Tas var arī palīdzēt novērst dzimumu nošķiršanu nozarē. Šajā kontekstā SDO politikas pamatnostādnēs par pienācīgas kvalitātes nodarbinātības sekmēšanu pirmsskolas izglītības personālam⁷⁵ ir sniegti norādījumi par to ieteikumu iespējamo īstenošanu, kas attiecas uz profesionālo un karjeras attīstību, atbilstošu atalgojumu, tostarp vienādu darba samaksu, ilgtspējīgu nodarbinātību un darba nosacījumiem, kā arī sociālā dialoga veicināšanu šajā nozarē.
- (27) Rūpes par bērniem nebeidzas, kad viņi dodas uz pamatskolu. Bērnu aprūpes vajadzības pamatskolas vecumā arī var ierobežot māšu dalību darba tirgū un darba laiku, ja valstu skolu sistēmu kontekstā nav atbilstošu, kvalitatīvu un cenas ziņā pieejamu risinājumu aprūpei ārpus skolas un brīvdienu laikā. Ja vecākiem bērniem nav pieejamas aprūpes iespējas, PIA pieejamība jaunākiem brāļiem un māsām neļaus vecākiem piedalīties darba tirgū, kas savukārt jaunāko brāļu un māsu gadījumā varētu ietekmēt PIA izmantošanu. Tāpēc dalībvalstīm būtu jānodrošina atbilstoša, kvalitatīva un cenas ziņā pieejama ārpuskolas aprūpe. Vajadzības gadījumā tajā būtu jāiekļauj piedāvājums veikt mājasdarbu uzraudzību un palīdzēt to izpildē, jo īpaši bērniem no sociāli nelabvēlīgas vides.
- (28) Darba un privātās dzīves līdzsvars joprojām ir liela problēma daudziem vecākiem, jo īpaši sievietēm. Grūtības līdzsvarot darba un aprūpes pienākumus ir galvenais šķērslis, kas kavē sieviešu pietiekamu pārstāvību darba tirgū. Šajā kontekstā dzimumu stereotipi bieži ietekmē sieviešu un vīriešu lomu aprūpē. Nelīdzsvarotība starp sieviešu un vīriešu veikto aprūpi savukārt pastiprina dzimumu stereotipus saistībā gan ar vīriešu, gan sieviešu amatiem un lomām.
- (29) Šīs pastāvīgās dzimumu atšķirības aprūpes jomā būtu jānovērš, jo īpaši mudinot tēvus izmantot atvaļinājumu ģimenes apstākļu dēļ un, ja nepieciešams, elastīgu darbalaika režīmu, kā arī pāros vienlīdzīgāk sadalot aprūpes pienākumus attiecībā uz apmaksātu un neapmaksātu darbu. Direktīvas (ES) 2019/1158 īstenošanai būtu jāpalielina tiesības uz atvaļinājumu ģimenes apstākļu dēļ un tiesības pieprasīt elastīgu darbalaika režīmu tiem darba ņēmējiem, kuriem ir aprūpes pienākumi. Turpmākajai darbībai būtu īpaši jāpievēršas tam, lai tiktu veicināta izpratne par šīm jaunajām tiesībām un uzraudzīts,

⁷⁴ Komisijas Ieteikums (ES) 2022/554 par kvalifikāciju atzīšanu cilvēkiem, kuri bēg no Krievijas iebrukuma Ukrainā (OV L 107, 6.4.2022., 1.–8. lpp.).

⁷⁵ Starptautiskā Darba organizācija, “*Meeting of Experts on Policy Guidelines on the promotion of decent work for early childhood education personnel*”, pieejams tīmekļvietnē: https://www.ilo.org/sector/Resources/codes-of-practice-and-guidelines/WCMS_236528/lang-en/index.htm.

vai darbinieki var pilnībā izmantot šīs tiesības, nepiedzīvojot nelabvēlīgu attieksmi darbā.

- (30) Lai labāk izprastu aprūpes vajadzības un ierobežojumus, dalībvalstīm būtu jānodrošina atbilstošu datu pieejamība ar pietiekamu precizitātes, uzticamības un salīdzināmības pakāpi. Tā kā Direktīvā (ES) 2019/1158 nav ietverti īpaši noteikumi par datu vākšanu, šajos datos būtu jāietver ar ģimenes apstākļiem saistītu atvaļinājumu izmantošana, ņemot vērā metodisko rokasgrāmatu par darba un privātās dzīves līdzsvara rādītāju sistēmu, ko izstrādājusi Nodarbinātības komiteja un Sociālās aizsardzības komiteja, lai atbalstītu direktīvas pareizu uzraudzību un izvērtēšanu.
- (31) Šā ieteikuma īstenošanas gaita būtu regulāri jāuzrauga saistībā ar Eiropas pusgadu, gada ziņojumu par dzimumu līdztiesību Eiropas Savienībā un Dzimumu līdztiesības stratēģijas uzraudzības portālu. Šajā nolūkā dalībvalstīm jo īpaši būtu jāatbalsta Komisija, izstrādājot un aprēķinot rādītāju aprūpes jomā pastāvošo dzimumu atšķirību — proti, laika atšķirību, ko sievietes un vīrieši velta aprūpei, dzimumu darba samaksas atšķirību un laika izlietojuma apmaksātā un neapmaksātā darbā — novērtēšanai, lai labāk izprastu šo elementu savstarpējo atkarību un atbalstītu uz pierādījumiem balstītas dzimumu līdztiesības un sociālās politikas attīstību. Dalībvalstīm būtu arī jāturpina centieni izstrādāt un īstenot reformas PIA jomā, pēc iespējas labāk izmantojot Komisijas atbalstu, tostarp izmantojot tehniskā atbalsta instrumentu, labas prakses apmaiņu, piemērotus procesus un metodoloģiju, datu vākšanu, ieinteresēto personu iesaistīšanu un lietderīgāku un efektīvāku starpiestāžu koordināciju, kā arī cilvēkresursu plānošanu, sadali un profesionālo attīstību PIA nozarē.
- (32) Termins “pirmsskolas izglītība un aprūpe” būtu jāsaprot tā, kā tas definēts Padomes ieteikumā par kvalitatīvu PIA — proti, kā jebkādu reglamentētu kārtību, kas nodrošina izglītību un aprūpi bērniem no dzimšanas līdz obligātās pamatizglītības uzsākšanas vecumam, neatkarīgi no veida, finansējuma, darbalaika vai programmas satura —, un tas ietver dienas aprūpi aprūpes centrā un ģimenē, privāta un publiska finansējuma nodrošināšanu un pirmsskolas un agrīnās pirmsskolas izglītības nodrošināšanu.
- (33) Lai novērtētu šā ieteikuma ietekmi, Komisijai un dalībvalstīm būtu jāuzrauga tā virzība un regulāri par to jāziņo.

IR PIENĒMUSI ŠO IETEIKUMU. MĒRĶIS UN DARBĪBAS JOMA

1. Šā ieteikuma mērķis ir mudināt dalībvalstis palielināt dalību pirmsskolas izglītībā un aprūpē, lai atvieglotu sieviešu dalību darba tirgū un uzlabotu bērnu sociālo un kognitīvo attīstību, jo īpaši to bērnu, kas atrodas neaizsargātā situācijā vai nāk no sociāli nelabvēlīgas vides.
2. Šis ieteikums attiecas uz visu bērnu pirmsskolas izglītību un aprūpi.

BARSELONAS MĒRĶRĀDĪTĀJU PĀRSKATĪŠANA

3. Dalībvalstīm būtu jāveicina sieviešu dalība darba tirgū, sniedzot kvalitatīvus PIA pakalpojumus saskaņā ar valsts pakalpojumu sniegšanas modeļiem un nodrošinot, ka līdz 2030. gadam:

- (a) vismaz 50 % bērnu, kas jaunāki par 3 gadiem, piedalās PIA⁷⁶ un
- (b) vismaz 96 % bērnu vecumā no 3 gadiem līdz obligātās pamatizglītības apguves sākšanas vecumam piedalās PIA⁷⁷.

DALĪBAS INTENSITĀTE

- 4. Dalībvalstīm būtu jāveicina tāds bērnu dalības ilgums PIA, kas ir savienojams ar vecāku, jo īpaši māšu, jēgpilnu dalību darba tirgū.
- 5. Dalībvalstis tiek aicinātas nodrošināt, ka PIA pakalpojumi ir pieejami, lai atļautu bērnu dalību, kas varētu pakāpeniski pieaugt līdz ar bērna vecumu, proti:
 - (a) vismaz 25 stundas nedēļā bērniem līdz 3 gadu vecumam un
 - (b) vismaz 35 stundas nedēļā bērniem no 3 gadu vecuma.

SOCIĀLĀ IEKĻAUTĪBA ATTIECĪBĀ UZ BĒRNIEM NO SOCIĀLI NELABVĒLĪGAS VIDES, BĒRNIEM AR INVALIDITĀTI VAI AR ĪPAŠĀM VAJADZĪBĀM

- 6. Dalībvalstīm būtu:
 - (a) jāievieš mērķorientēti pasākumi, lai nodrošinātu un palielinātu no sociāli nelabvēlīgas vides nākušū bērnu, tostarp nabadzības vai sociālās atstumtības riskam pakļautu bērnu, kā arī bērnu ar invaliditāti vai ar īpašām vajadzībām dalību PIA;
 - (b) jānovērš atšķirības dalībai PIA starp tiem bērniem, kuriem draud nabadzība vai sociālā atstumtība, un bērniem kopumā.

KVALITĀTE

- 7. Dalībvalstīm būtu jānodrošina, ka:
 - (a) visiem bērniem sniegtie PIA pakalpojumi ir kvalitatīvi, lai palielinātu vecāku uzticēšanos pakalpojumiem un veicinātu bērna veselīgu fizisko, sociālo, emocionālo, kognitīvo un izglītības attīstību;
 - (b) valstu kvalitātes sistēmas, kuras dalībvalstis tiek mudinātas izstrādāt saskaņā ar Padomes ieteikumu par kvalitatīvām pirmsskolas izglītības un aprūpes sistēmām, ietver pakalpojumu sniegšanu bērniem abās vecuma grupās, uz kurām attiecas šis ieteikums. Valstu kvalitātes sistēmās jo īpaši būtu jāparedz:
 - atbilstošas darbinieku un bērnu attiecības un grupu lielums, ņemot vērā bērnu vecumu un jebkādu invaliditāti vai īpašas vajadzības, kas viņiem var būt, un
 - atbalsts visa PIA personāla profesionalizācijai, tostarp paaugstinot nepieciešamo sākotnējās izglītības līmeni un nodrošinot nepārtrauktu profesionālo izaugsmi, izmantojot atbilstošas mācību iespējas un mūžizglītības iespējas.

⁷⁶ Datu avots: Eurostat, EU-SILC 2020. gada darbība, “Children in formal childcare or education by age group and duration — % over the population of each age group — EU”, tiešsaistes datu kods: [ilc_caindformal].

⁷⁷ Datu avots: Eurostat, UOE datu vākšana, “Pupils from age 3 to the starting age of compulsory education at primary level — % of the population of the corresponding age”, tiešsaistes datu kods: [educ_uae_enra21].

TERITORIĀLAIS SADALĪJUMS

8. Dalībvalstīm būtu jārisina bērnu un viņu ģimeņu problēmas saistībā ar piekļuvi piemērotai izglītības un aprūpes iestādei, nodrošinot pietiekamu PIA sniegšanas teritoriālo pārklājumu. Šajā nolūkā dalībvalstīm jo īpaši būtu:
- (a) pienācīgi jāorganizē PIA sniegšana pilsētās un lauku apvidos, pārtikušās un nelabvēlīgās apkaimēs un reģionos, ņemot vērā teritoriju specifiskās iezīmes, piemēram, bērnu blīvumu, bērnu sadalījumu pēc vecuma, lai gan tam būtu pilnībā jāatbilst nenošķiršanas un nediskriminācijas principiem un jānotiek ciešā sadarbībā ar vietējām un reģionālajām iestādēm;
 - (b) lemjot par PIA pakalpojumu vietām, jāņem vērā vajadzība pēc samērīga laika, kas jāpavada ceļā uz darbu un mājām, jo īpaši sabiedriskajā transportā.

PIEEJAMĪBA CENAS ZIŅĀ

9. To bērnu gadījumā, uz kuriem neattiecas Padomes ieteikums, ar ko izveido Eiropas Garantiju bērniem, un kuriem vajadzētu būt brīvai un reālai piekļuvei PIA pakalpojumiem, dalībvalstīm būtu jānodrošina, ka PIA tīrās izmaksas ir saprātīgi proporcionālas citiem mājsaimniecības izdevumiem un izmantojamiem ienākumiem, pievēršot īpašu uzmanību mājsaimniecībām ar zemiem ienākumiem. Jo īpaši dalībvalstis tiek mudinātas:
- (a) ierobežot vecāku personīgos izdevumus;
 - (b) attiecīgā gadījumā ieviest diferencētas maksas, kas ir proporcionālas ģimenes ienākumiem, vai maksimālo maksu par PIA.

PIEKĻŪSTAMĪBA

10. Dalībvalstīm būtu nepārtraukti jānovērš šķēršļi, kas kavē piekļuvi PIA. Šajā kontekstā īpaša uzmanība jāpievērš tam, lai tiktu:
- (a) piedāvāti risinājumi vecākiem ar netipisku darba laiku darba un privātās dzīves labākai saskaņošanai;
 - (b) risinātas vientuļo vecāku vajadzības;
 - (c) nodrošināta piekļuve PIA neatkarīgi no vecāku statusa darba tirgū tādā veidā, kas saskan ar stimuliem strādāt;
 - (d) nodrošināta ēku, infrastruktūras un transporta, kā arī mācību materiālu un digitālo rīku piekļūstamība vecākiem un bērniem ar invaliditāti vai ar īpašām vajadzībām;
 - (e) piedāvāts reāls atbalsts un nodrošināta atbilstoša informācija un saziņa bērniem un vecākiem ar invaliditāti vai ar īpašām vajadzībām, kā arī novērsti valodas un kultūras šķēršļi, lai nodrošinātu viņu dalību vispārējās iekļaujošās iestādēs, kurās nepastāv nošķiršana;
 - (f) proaktīvi sniegta skaidra informācija par ieguvumiem, ko sniedz PIA apmeklēšana, un par pastāvošajām iespējām, atbilstības noteikumiem un administratīvajām procedūrām, kas paredzētas, lai piekļūtu PIA pakalpojumiem;
 - (g) sniegts administratīvs atbalsts uzņemšanai, īpašu uzmanību pievēršot vecākiem neaizsargātā situācijā vai no sociāli nelabvēlīgas vides.

11. Dalībvalstīm būtu jāievieš juridiskas tiesības uz PIA. Nosakot juridisko tiesību iegūšanas sākuma vecumu, dalībvalstīm būtu jāņem vērā pienācīgi apmaksāta ģimenes atvaļinājuma pieejamība un ilgums, lai izvairītos no pārtraukumiem starp šāda atvaļinājuma beigām un PIA sākumu.

ĀRPUSSKOLAS APRŪPE

12. Papildus PIA dalībvalstīm būtu jānodrošina visaptveroša pieeja bērnu aprūpei, ņemot vērā dažāda vecuma bērnu — tostarp pamatskolas vecuma bērnu — aprūpes vajadzības, veicinot cenas ziņā pieejamu un kvalitatīvu ārpuskolas aprūpi visiem pamatskolas bērniem (aprūpi ārpus skolas un brīvdienu laikā), tostarp personām ar invaliditāti vai speciālām izglītības vajadzībām, ņemot vērā valsts noteikto mācību un brīvdienu organizāciju. Tam būtu jāietver atbalsts mājasdarbu veikšanai, jo īpaši bērniem, kas nāk no sociāli nelabvēlīgas vides vai kas atrodas neaizsargātās situācijās.

IZPRATNE PAR TIESĪBĀM

13. Dalībvalstīm būtu jānodrošina, ka vecāki ir informēti par savām tiesībām, tostarp attiecīgā gadījumā par tiesībām uz vietu PIA, paturot prātā, ka dažādas tradīcijas un vide var ietekmēt zināšanas, uztveri un uzticēšanos PIA sistēmai.
14. Dalībvalstis tiek mudinātas proaktīvi informēt vecākus par PIA izmantošanas iespējām, ieguvumiem, izmaksām un, ja tāds ir, finansiālo atbalstu. Būtu jāapsver šādi jautājumi:
 - (a) vecāku vajadzības pēc informācijas par PIA, ņemot vērā viņu dažādās prasmes, spējas, sociālekonomisko vidi un jebkādu invaliditāti;
 - (b) tiešsaistē un bezsaistē viegli pieejamas informācijas sagatavošana, ņemot vērā dažādas valodu vajadzības un digitālo rīku pieejamību.
15. Dalībvalstīm būtu jāievieš lietderīgas, objektīvas un piekļūstamas sūdzību iesniegšanas procedūras, lai ziņotu par problēmām vai incidentiem kompetentajām iestādēm.

PERSONĀLA DARBA NOSACĪJUMI UN PRASMES

16. Dalībvalstīm būtu jānodrošina taisnīgi darba nosacījumi PIA darbiniekiem, jo īpaši veicinot sociālo dialogu un darba koplīguma slēgšanu un atbalstot pievilcīgu atalgojumu attīstību nozarē, vienlaikus ievērojot sociālo partneru autonomiju.
17. Dalībvalstīm būtu jāpievēršas prasmju vajadzībām un darbinieku trūkumam PIA, jo īpaši:
 - (a) uzlabojot sākotnējo un tālāko izglītību un apmācību, lai pašreizējiem un topošajiem PIA darbiniekiem nodrošinātu nepieciešamās prasmes un kompetences;
 - (b) veidojot karjeras ceļus PIA nozarē, tostarp izmantojot kvalifikācijas paaugstināšanu, pārkvalifikāciju un informācijas un karjeras atbalsta pakalpojumus;
 - (c) piedāvājot PIA darbiniekiem pievilcīgu profesionālo statusu un karjeras iespējas;
 - (d) īstenojot pasākumus, lai cīnītos pret dzimumu stereotipiem un dzimumu nošķiršanu un padarītu profesiju pievilcīgu gan vīriešiem, gan sievietēm.

DZIMUMU ATŠĶIRĪBAS APRŪPES JOMĀ

18. Dalībvalstīm būtu jāveicina vienlīdzīga bērnu aprūpes sadale starp vecākiem:
- (a) apkarojot dzimumu stereotipus un veicinot abu vecāku līdzsvarotu iesaistīšanos aprūpes pienākumos uz vienlīdzīgiem pamatiem, tostarp izmantojot komunikācijas kampaņas;
 - (b) veicinot un atbalstot ģimenei draudzīgu darbalaika režīmu un to, ka abi vecāki, jo īpaši vīrieši, dzīves laikā izmanto atvaļinājumu ģimenes apstākļu dēļ.

PĀRVALDĪBA UN DATU VĀKŠANA

19. Pirmsskolas izglītības un aprūpes jomā dalībvalstīm būtu jānodrošina pareiza un lietderīga politikas pārvaldība, jo īpaši:
- (a) nodrošinot ciešu sadarbību starp dažādām politikas veidošanas iestādēm un PIA dienestiem un atbalstot sadarbību ar citām politikas veidošanas iestādēm un dienestiem, kas atbild par pirmsskolas attīstību un izglītību; un
 - (b) mobilizējot un rentabli izmantojot atbilstošu un ilgtspējīgu finansējumu agrīnajai pirmsskolas izglītībai un aprūpei, tostarp izmantojot Savienības fondus un instrumentus un īstenojot ilgtspējīgu bērnu aprūpes pakalpojumu finansēšanas veicināšanas politiku, kas ir saskaņota ar publisko finanšu vispārējo ilgtspēju.
20. Dalībvalstīm būtu jāizstrādā vai jāuzlabo datu vākšana par:
- (a) bērnu dalību PIA, katru gadu veicot atbilstošus izlases veida apsekojumus, tostarp attiecībā uz bērniem, kas atrodas neaizsargātā situācijā vai nāk no sociāli nelabvēlīgas vides;
 - (b) laika izlietojumu apmaksātā un neapmaksātā darbā starp sievietēm un vīriešiem ar aprūpes pienākumiem, kuru vēlams noteikt pēc laika izlietojuma apsekojumiem, pamatojoties uz saskaņotajos Eiropas laika izlietojuma apsekojumos noteikto standartu;
 - (c) tādu atvaļinājumu izmantošanu dzimumu dalījumā, kas saistīti ar ģimenes apstākļiem, izmantojot administratīvos datus ES saskaņotā veidā, un par atbalstu darba un privātās dzīves līdzsvara rādītāju sistēmai, ko izstrādājusi Nodarbinātības komitejas (*EMCO*) un Sociālās aizsardzības komitejas (*SPC*) apvienotā apakšgrupa;
 - (d) PIA personāla darba nosacījumiem, jo īpaši aptverot 16. un 17. ieteikumā minētos aspektus;
 - (e) PIA trūkumiem, pieklūstamību, pieejamību cenas ziņā un kvalitāti (regulāri, vismaz reizi 6 gados); kā arī par PIA teritoriālo sadalījumu, jo īpaši, lai novērtētu teritoriālās atšķirības, tostarp attālos un lauku apvidos.
21. Dalībvalstīm būtu jāpalielina centieni nodrošināt datu salīdzināmību ES līmenī ar pietiekamu precizitāti.

ĪSTENOŠANA, UZRAUDZĪBA UN IZVĒRTĒŠANA

22. Dalībvalstīm būtu jāinformē Komisija par pasākumiem šā ieteikuma īstenošanai līdz [1 gads pēc pieņemšanas].
23. Dalībvalstīm būtu jāsadarbojas ar Komisiju saistībā ar tās nodomu:
- (a) uzlabot regulāru datu sniegšanu, *Eurostat* tīmekļa vietnē, kā arī Dzimumu līdztiesības stratēģijas uzraudzības portālā padarot pieejamu(s):

- (1) sīkāku sadalījumu pēc to bērnu vecuma, kuri piedalās PIA, nabadzības vai sociālās atstumtības riskam pakļauto bērnu dalības ilgumu un dalības rādītāju;
 - (2) ticamības intervālus *EU-SILC* galvenajam rādītājam “Bērni oficiālajā bērnu aprūpē vai izglītībā” un citiem atbilstošajiem rādītājiem, kā arī dalības rādītājiem, kas nodrošina salīdzināmību starp gadiem un valstīm;
 - (3) plašāku skaidrojošo informāciju par savāktajiem datiem, jo īpaši attiecībā uz PIA programmām, uz kurām attiecas rādītāju definīcija;
- (b) piesaistīt Savienības finansējumu, lai atbalstītu valstu reformas un ieguldījumus PIA;
 - (c) uzraudzīt šā ieteikuma īstenošanu saistībā ar gada ziņojumu par dzimumu līdztiesību Savienībā un Eiropas pusgadu, tostarp vajadzības gadījumā sniedzot konkrētām dalībvalstīm adresētus ieteikumus, un piecu gadu laikā ziņot Padomei par progresu saistībā ar šo ieteikumu;
 - (d) veicināt papildu rādītāju izstrādi Sociālās aizsardzības komitejā un Nodarbinātības komitejā, labas prakses apmaiņu un savstarpēju mācīšanos starp dalībvalstīm, kā arī tehnisko spēju veidošanas pasākumus, un turpināt atbalstīt dalībvalstis to centienos izstrādāt un īstenot reformas PIA jomā, jo īpaši izmantojot Eiropas izglītības telpas stratēģisko satvaru un tehniskā atbalsta instrumentu;
 - (e) mudināt Savienības aģentūras, piemēram, Eiropas Dzimumu līdztiesības institūtu un *Eurofound*, regulāri vākt datus, izstrādāt rādītājus un veikt analīzi par dzimumu atšķirībām aprūpes jomā, dzimumu darba samaksas atšķirībām, laika izlietojumu apmaksātā un neapmaksātā darbā, individuālās un sociālās darbības, ko veic sievietes un vīrieši ar aprūpes pienākumiem, un darba kārtību visā viņu darba mūžā.

Briselē,

*Padomes vārdā —
priekšsēdētājs*